

Gebiedsjaarverslag 2009

Brabantse Delta

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2009. Evenals in de eerdere jaren hebben we ook in 2009 hard gewerkt aan de versterking van de economische en sociale vitaliteit van het landelijk gebied en aan de verbetering van de kwaliteit van milieu, water, cultuurhistorie, landschap en natuur.

Er zijn in 2009 duidelijke stappen gezet in de realisering van de ambities die zijn vastgelegd in het gebiedsplan Brabantse Delta en het GebiedsMeerJarenProgramma 2009-2013. Het beeld is dat we het grootste deel van de doelen zeker gaan realiseren, terwijl de overige doelen waarschijnlijk haalbaar zijn.

De belangstelling voor en de samenwerking binnen de commissie is zeer goed. In 2009 hebben de samenwerkingsverbanden Mark-Dintel-Vliet en Brabantse Wal verder vorm gekregen. Verwacht wordt dat deze samenwerking ook in 2010 wordt geïntensiveerd en een positieve uitwerking heeft op de uitvoering van projecten.

Wij kunnen terugkijken op een succesvolle uitvoering in 2009 en ik verwacht, als nieuwe voorzitter van de gebiedscommissie, dat wij samen met alle partners ook in 2010 goede resultaten kunnen boeken. Het is duidelijk dat de huidige economische crisis een extra risico vormt. Er worden bezuinigingen aangekondigd die van grote invloed kunnen zijn op de voortgang van de uitvoering. Dit zou zich kunnen uiten in het aantal uitvoeringsprojecten, de kwaliteit van de projecten en/of in de uitvoeringssnelheid. Wij zullen dit als commissie samen met de andere partners zoveel mogelijk proberen te voorkomen,

Drs. M.F.A. van Diessen
Voorzitter

Inhoud

Samenvatting.....	iv
1. Inleiding	1
1.1 De gebiedscyclus op hoofdlijnen	1
1.2 Prioriteiten afgelopen jaar.....	2
1.3 Verantwoording en toelichting op de cijfers.....	2
2. Voortgang prestaties GMJP	5
2.1 Natuur	5
2.2 Landbouw	8
2.3 Water & bodem.....	10
2.4 Landschap & cultuurhistorie	11
2.5 Recreatie & toerisme	12
2.6 Wonen, werken & leefbaarheid	14
3. Voortgang projectideeën	16
4. Voortgang uitvoering projecten.....	17
4.1 Overzicht.....	17
4.2 Gebiedsregieprojecten	17
4.2.1 Aandachtsprojecten.....	17
4.2.2 Overige gebiedsregieprojecten.....	19
4.3 Stimuleringsprojecten	19
5. Organisatie en financiën.....	20
5.1 Organisatie	20
5.2 Financiën	21

Bijlage 1 Projectenlijst

Samenvatting

1. Nieuwe Koers op koers

Met de vaststelling van het GebiedsMeerjarenProgramma Brabantse Delta (GMJP) 2009-2013 en de 'Nieuwe Koers' voor het Programma Landelijk Gebied (versnelling om de prestatieafspraken met het Rijk te halen), hebben gebiedscommissie en provincie in 2008 belangrijke stappen gezet in de *versnelling* van de uitvoering van het gebiedsplan Brabantse Delta en het daarin genoemde Ambitieprogramma.

Om tot versnelling van de uitvoering te komen heeft de provincie het afgelopen jaar een lijst opgesteld met zogenaamde prioritaire projecten. Het gaat daarbij inhoudelijk vooral om *grondgerelateerde projecten* voor met name natuur, water en landbouw. In de Brabantse Delta gaat het vooral om de Natte Natuurparels. De versnelling moet ondermeer bereikt worden door de inzet van aanvullend instrumentarium en geld, een helderder aansturing van uitvoerders, betere afspraken tussen de partners en een betere monitoring van de uitvoering.

Een belangrijke stap, die eind 2009 is gezet, is de introductie van een nieuw systeem van planning en monitoring, waarvan dit *Gebiedsjaarverslag 2009* en het *GebiedsWerkplan 2010* de eerste proeven zijn. In het *GebiedsWerkplan 2010* zijn de prioriteiten voor komend jaar vastgelegd. Dit Gebiedsjaarverslag bevat een analyse van de resultaten van afgelopen jaar, afgezet tegen de doelen in het Gebiedsmeerjarenprogramma (GMJP) 2009-2013. Daarnaast zijn witte vlekken en knelpunten in beeld gebracht (verwoord in het gebiedswerkplan 2010).

Het Gebiedsjaarverslag is een belangrijke basis voor het 'voorjaarsoverleg', dat vanaf 2010 ieder jaar in maart plaatsvindt. Tijdens dit voorjaarsoverleg bespreken de gebiedsvoorzitters en Gedeputeerde Staten de stand van zaken in de uitvoering van het Programma Landelijk Gebied.

In de Brabantse Delta zijn de volgende prioritaire projecten benoemd: Natte Natuurparels Noordrandmidden, Jagersrust/Groot Meer, Noordpolder en Oudland en het Laag en Glastuinbouw Prinsenbeek. Het Waterschap Brabantse Delta trekt de Natte Natuurparels en heeft een eerste aanzet gedaan voor de versnelling van deze projecten. Grondverwerving is een cruciale factor voor de uitvoering van deze projecten.

In 2009 zijn een aantal belangrijke stappen genomen en successen behaald. Op 1 april is de intentieovereenkomst Mark-Dintel-Vliet ondertekend door de gemeenten Halderberge, Steenbergen en Moerdijk en het waterschap. Er wordt samengewerkt om het gebied integraal te ontwikkelen. Belangrijkste thema's zijn water en recreatie en toerisme.

Op 1 april is ook een eerste intentie uitgesproken om de Brabantse Wal als Provinciaal landschap te profileren. Dit is uitgewerkt in een toekomstschets Brabantse Wal die op 15 oktober is vastgesteld in de gebiedscommissie. De samenwerking voor de projecten is geïntensiveerd en er zijn afspraken gemaakt over de organisatiestructuur. 20 September is op landgoed Mattemburg een succesvolle Brabantse Waldag georganiseerd met alle betrokken partijen.

Daarnaast is op 13 oktober een convenant getekend voor het terugdringen van de drinkwaterwinning en de aanpak van verdroging en verbetering van de waterkwaliteit op de Brabantse Wal.

Ook zijn er veel projecten in 2009 afgerond. Meer dan de jaren ervoor. Enkele projecten die in 2009 feestelijk zijn geopend zijn de waterschapsprojecten Tonnekreek, Lange Water en Rietkreek (EVZ en beek- en kreekherstel), de Groene Schakel in de gemeente Etten-Leur en het Dal van de Molenbeek in Bergen op Zoom. Op 6 juni is het boek "Nieuw geld voor oud goed" gepresenteerd om de landgoedeigenaren te helpen bij het economisch gezond maken van hun historische landgoed.

2. Op weg naar 2013 / 2016: gaan we onze GMJP-ambities halen?

Overzicht

Tabel 1 is de gebiedsbarometer. Het laat voor belangrijke GMJP-doelstellingen zien wat er het afgelopen jaar gerealiseerd is (voortgang 2009) en of de GMJP-ambitie voor 2013 en de ambities voor 2016 uit het gebiedsplan gehaald kunnen worden (doelbereik). De gebiedsbarometer en dit jaarverslag bieden de onderbouwing voor de beoordelingen in de tabel. Overigens is de beoordeling op basis van prestaties in hectares en stuks en niet gebaseerd op monitoring van de effecten (dus bijvoorbeeld het aantal hectares natuur dat is ingericht, niet in hoeverre bepaalde soorten terug zijn gekeerd).

Voor een groot aantal doelen staat de barometer op groen. De voortgang en het doelbereik zullen naar verwachting gehaald worden. Met name voor de natuurdoelen zit de vooruitgang er goed in, maar ook op het gebied van landschap & cultuurhistorie en recreatie en toerisme en leefbaarheid zal het doelbereik gehaald worden in 2013. Voor een aantal doelen is gesignaleerd dat de voortgang in 2009 of op langere termijn achterblijft. Dit heeft echter soms ook te maken met het ontbreken van goede informatie of de wijze waarop de doelstelling wordt gemeten.

Het doelbereik voor particulier en agrarisch natuurbeheer blijft bijvoorbeeld achter. Echter is van deze doelen alleen Brabant brede informatie beschikbaar. Er kan daarom niet aangegeven worden of dit ook specifiek voor de Brabantse Delta geldt.

Gezien de geringe problematiek rond de intensieve veehouderij zijn voor deze doelen beperkte prestaties opgenomen in het GMJP. Voor de beëindiging van de intensieve veehouderij zijn in 2009 geen resultaten bereikt. Het ligt, gezien de geringe doelstelling in het GMJP, wel in de verwachting dat die in de toekomst zullen worden gehaald.

Zorgelijk is echter wel het achterblijven van de doelstelling landbouwkundige structuurversterking. Kavelruil Woensdrecht wordt doorgestart, dit is echter niet voldoende om de doelstelling in het GMJP in te vullen. In het GMJP is aangegeven dat de ZLTO een aantal ideeën had voor kavelruilen in andere gebieden. Dit is nog niet concreet gemaakt. De doelstelling in het GMJP is gebaseerd op een inschatting. In het ambitieprogramma 2005-2016 is een hele hoge ambitie opgenomen, toen is echter uitgegaan van gebieden waar geruimd werd en niet de daadwerkelijk te ruilen hectares.

Tabel 1: Voortgang en verwacht doelbereik voor de belangrijkste GMJP-doelen¹

Thema	Doelstelling	Barometer	
		Voortgang 2009	Doelbereik 2013 / 2016
	Stand van zaken 31 december 2009		
Natuur			
	<i>EHS</i>		
	Grondverwerving nieuwe natuur EHS (ha)	groen	oranje
	Inrichting nieuwe natuur EHS (ha)	groen	groen
	Particulier natuurbeheer nieuwe natuur (ha)	Rood (brabant brede info)	
	Agrarisch natuurbeheer beheergebieden (ha)		
	<i>Groenblauwe diensten</i>		
	Aantal regionale overheden met gebiedscontract groenblauwe diensten	groen	groen
	<i>Verdrogingsbestrijding</i>		
	Verdrogingsbestrijding natte natuurparels (ha)	groen	oranje
	<i>Beek- en kreekherstel</i>		
	Beek- en kreekherstel natte natuurparels (km)	groen	groen
	Beek- en kreekherstel overige gebieden (km)	groen	groen
	<i>Ecologische samenhang</i>		
	Realisatie natte EVZ's (ha)	groen	oranje
	Realisatie droge EVZ's (ha)	groen	oranje
	<i>Afwartse beweging intensieve veehouderij</i>		
	Aantal verplaatste intensieve veehouderijbedrijven	rood	oranje
	Aantal beëindigde intensieve veehouderijbedrijven	groen	oranje
Landbouw			
	<i>Glastuinbouw</i>		
	Aantal gesloopte glastuinbouwlocaties in kwetsbaar gebied	groen	groen
	Geoperationaliseerde vestigings- en doorgroeigebieden glas (ha)	oranje	oranje
	<i>Landbouwwontwikkelingsgebieden</i>		
	Aantal opgestelde ontwikkelingsplannen voor LOG's	nvt	Nvt
	Aantal LOG's met aangelegde infrastructuur	nvt	Nvt
	Aantal geoperationaliseerde LOG's (met bedrijfsactiviteiten)	nvt	Nvt
	<i>Landbouwkundige structuurversterking</i>		
	Areaal verbeterde landbouwkundige structuur (ha)	Rood	rood
	<i>Verduurzaming van de landbouw</i>		
	Aantal landbouwbedrijven met duurzame productiesystemen	oranje	oranje
	Aantal biologische landbouwbedrijven	Geen info	Geen info
Water & bodem			
	Maatregelen verbetering water/bodemkwaliteit voor EHS (ha)	groen	groen
	Regionale waterberging (ha)	oranje	rood
Landschap & cultuurhistorie			
	Areaal gesloopte stallen (BIV-, VIV- en gemeentelijke regeling; m ²)	groen	groen
	Areaal gesloopt glas in kwetsbaar gebied (m ²)	Geen info	Geen info
	Areaal herstel en versterking landschap en cultuurhistorie (ha)	groen	groen
	Areaal nieuwe landgoederen (inrichting; ha)	oranje	groen
Recreatie & toerisme			
	Aantal regionale routestructuren	groen	groen
	Aantal recreatieve poorten	oranje	groen
	Initiatieven ter verbetering toeristisch-recreatief aanbod buitengebied	oranje	groen
Wonen, werken & leefbaarheid			
	Aantal opgestelde iDOP's (nieuw + sociaal-culturele inhaalslag)	groen	groen
	Aantal uitgevoerde iDOP's	groen	groen
	Aantal verplaatste / beëindigde IV-bedrijven stankgevoelige objecten	Geen info	Geen info

¹ Verklaring van de tekens: Voortgang: ● groen gaat goed; ● oranje gaat vooruit, maar matig; ● rood gaat niet vooruit.
Doelbereik: ● groen wordt gehaald; ● oranje waarschijnlijk haalbaar; ● rood extra inspanning vereist

	Aantal ingetrokken milieuvergunningen overig extensiveringsgebied	Geen info	Geen info
--	---	-----------	-----------

Toelichting

Natuur

Grondverwerving is van belang voor het behalen van veel natuur- en waterdoelen (EHS, EVZ's, beek- en kreekherstel, natte natuurparels). Met aankoopplannen en de extra inzet op de grondverwerving is daar een belangrijke impuls aan gegeven. Er wordt nu actief aangekocht. Er is vooral ingezet op de aankoop van ruilgronden en dat lijkt nu zijn vruchten af te gaan werpen. Aandacht voor de grondverwerving blijft nodig omdat de inrichting van natuurgebieden afhankelijk is van de grondverwerving. Het waterschap trekt hard aan de uitvoering van met name de Natte Natuurparels die als versnellingsprojecten zijn aangewezen (Noordrand Midden, Oudland en het Laag, Noordpolder en Jagersrust/Groot Meer). Daarnaast maakt het waterschap ook afspraken met de gemeenten over de uitvoering van de Ecologische Verbindingszones zodat deze ook voldoende worden ingevuld.

Landbouw

Fase 1 van de integrale kavelruil Woensdrecht is afgerond en het plan van aanpak voor fase 2 is vastgesteld. In 2010 wordt er een start gemaakt om de landbouwkundige structuur in Woensdrecht verder te verbeteren. Er zijn hiervoor al ruilgronden aangekocht. De doelen uit het GMJP zijn veel hoger dan wat er vanuit de projectenportefeuille te verwachten is aan projecten op het gebied van landbouwkundige structuur. De sanering van de glastuinbouw op de Brabantse Wal loopt voorspoedig. Het Agro Food Cluster (AFC) is een van de belangrijkste projecten voor de ontwikkeling van de glastuinbouw en het ontwerp-inpassingsplan is in december 2009 in de inspraak gegaan. In Etten-Leur wordt voortvarend gewerkt aan de uitvoering van de plannen rondom het glastuinbouw gebied. In 2010 wordt gekeken of en hoe de boomteeltgebieden worden aangepakt.

Water & Bodem

Het beleid rond waterberging is gewijzigd. Voor de resterende opgave wordt op minder grote schaal grond verworven en meer gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de Waterwet. Opgemerkt moet worden dat 'blauwe diensten' niet verenigbaar zijn met de waterwet. De projecten die nu in voorbereiding zijn geven op deze wijze invulling aan het doel. Daarnaast zijn in de bestuursovereenkomst tussen provincie en het waterschap afspraken gemaakt over de uitvoering van waterberging. Waterkwaliteit is in paragraaf 2.1 beschreven.

Landschap & Cultuurhistorie

Cultuurhistorie en landschap spelen een belangrijke rol in het gebied van de Brabantse Delta. Er zijn dan ook veel projecten en initiatieven op deze doelstellingen. Ook de ontwikkeling van nieuwe landgoederen loopt voortvarend.

Recreatie & Toerisme

Het doel recreatie en toerisme wordt door vele projecten en projectideeën ingevuld. Met name op de Brabantse Wal is men bezig met de ontwikkeling van de recreatieve poorten en de routestructuren. Het zal gezamenlijk worden opgepakt om de Brabantse Wal als provinciaal landschap te profileren. Ook in het project Mark-Dintel-Vliet wordt invulling gegeven aan recreatie en toerisme, dit door de koppeling te leggen met de uitvoering van EVZ en beek- en kreekherstel. Een projectgroep is aan de slag om dat verder concreet uit te werken. De subsidieregeling Leader van de plaatselijke groep biedt mogelijkheden om de projecten op dit doel te financieren.

Wonen, werken & leefbaarheid

Zowel de uitvoering als het opstellen van integrale dorpsontwikkelingsprogramma's (idop's) loopt voortvarend. Naast de idop's lopen ook andere projecten die een bijdrage leveren aan de leefbaarheid. De streekmanager die vanuit West-top is ingesteld stimuleert de economische projecten in het buitengebied en ondersteunt ondernemers in het landelijk gebied bij het opstarten/doorontwikkelen van hun bedrijf.

3. Voortgang projectideeën

In 2009 is nog niet gewerkt met projectideeën, maar de commissie heeft in het Gebiedsmeerjarenprogramma (GMJP) 2009-2013 al wel integrale projecten benoemd waaraan de commissie extra aandacht wil besteden. Deze zijn in het gebiedswerkplan 2010 verwerkt, deels in de projectideeën en deels in de projecten. De projecten die als projectidee zijn benoemd in het werkplan 2010 en al zijn gestart in 2009 zijn:

- Mark-Dintel-Vliet: een intentieverklaring is ondertekend en een projectgroep is opgestart, concrete projecten moeten worden uitgewerkt;
- Zuiderwaterlinie: een projectenboek over de Zuiderwaterlinie is vrijwel afgerond;
- Turfvaarten: De stichting Cultuurhistorie West-Brabant heeft een voorstel gemaakt voor het uitwerken van 5 concrete projecten en een subsidie aanvraag ingediend bij Leader;
- Recreatieve poorten: in het rapport Routestructuren Brabantse Wal zijn recreatieve poorten benoemd;

4. Voortgang uitvoering projecten

Overzicht

In 2009 zijn in de Brabantse Delta weer veel goede resultaten bereikt en projecten opgestart. Er waren 145 projecten in voorbereiding en uitvoering en in 2009 zijn 45 projecten afgerond (over de totale periode 2005-2009 zijn 81 projecten afgerond). Er zijn in 2009 29 projecten beschikt, waarvan 11 projecten zijn beschikt uit de kleine projectenpot. De totale kosten van de 18 grotere beschikte projecten is bijna 20 miljoen, daarvan 6 miljoen aan ontvangen subsidies. Het gaat om subsidies vanuit Europa (POP, Interreg), Rijk (ILG), Provincie (ILG, UIR, e.a.) en Leader. De totale kosten van de kleine projecten zijn €153.650,-, 50% subsidie is geleverd (€76.825,-).

Gebiedsregieprojecten

In 2009 waren in Brabantse Delta 105 gebiedsregieprojecten in voorbereiding en uitvoering. Dit zijn over het algemeen de projecten waarvoor één of meer gebiedspartners opdrachtgever en/of uitvoerder zijn. De commissie heeft in het kader van de vernieuwde planning & controlcyclus voor het werkplan 2010 de gebiedsregieprojecten onderverdeeld in 'aandachtsprojecten' en 'overige gebiedsregieprojecten'. Bij de aandachtsprojecten wordt extra aandacht besteed aan de voortgang. Er zijn in 2009 nog geen mijlpalen benoemd, dus de voortgang is nog niet goed te volgen. De meeste aandachtsprojecten boeken wel vooruitgang. Het succes bij de grondverwerving bepaalt de uiteindelijke voortgang van veel van deze projecten. In 3 projecten (Noordpolder, West-Brabantse Waterlinie en recreatieve poort Visdonk) loopt de uitvoering om verschillende redenen vertraging op.

Stimuleringsprojecten

In 2009 waren er 27 stimuleringsprojecten in voorbereiding en 13 in uitvoering. Stimuleringsprojecten zijn projecten die over het algemeen door particulieren en/of maatschappelijke organisaties worden uitgevoerd. Het gaat daarbij veelal om projecten op het gebied van recreatie & toerisme, wonen, werken & leefbaarheid, en landschap & cultuurhistorie.

5. Analyse

Organisatie en communicatie

Per 1 januari 2010 hebben Gedeputeerde Staten een nieuwe voorzitter van de gebiedscommissie benoemd: de heer R. van Diessen. De belangstelling voor en samenwerking binnen de commissie is zeer goed. In 2009 hebben de samenwerkingsverbanden Mark-Dintel-Vliet en Brabantse Wal verder vorm gekregen. Verwacht wordt dat deze samenwerking ook in 2010 zal worden geïntensiveerd en een positieve uitwerking zal hebben op de uitvoering van projecten.

De commissie is van plan in 2010 extra inzet te plegen in het informeren en betrekken van de achterbannen (vooral de nieuwe gemeenteraden) bij de werkzaamheden en projecten van de commissie.

Bestuurlijke aandachtspunten

1. Registratie van projecten

De informatievoorziening over de voortgang van projecten is nog onvoldoende. De provincie heeft een belangrijke slag gemaakt door de introductie van een nieuw Planning & Controlsysteem en daaraan

gekoppeld een verbeteringslag van de projectregistratie. In de praktijk blijken de centraal door de provincie aangeleverde cijfers veelal niet overeen te komen met de informatie van de gebieden zelf (zie jaarverslag).

Voor de informatie over projecten/activiteiten waaraan geen provinciale subsidie gekoppeld is, is het projectbureau afhankelijk van de aanlevering van informatie door de partners. Er zijn twijfels of dit voor alle thema's goed gebeurt (bijvoorbeeld de informatie van beëindiging en verplaatsing van landbouwbedrijven).

2. Grondverwerving

Met het opstellen aankoopplannen is er (tussen de verschillende aankopers) een betere coördinatie en afstemming over de grondverwerving voor natuur- en waterdoelen. Ook is het instrumentarium, wat kan worden ingezet, verruimd. De grondverwerving lijkt daarmee te versnellen. Maar het is onduidelijk of de gestelde doelen binnen de termijnen kunnen worden gerealiseerd. Hier moet aandacht voor blijven (capaciteit en geld), zodat er indien nodig kan worden ingegrepen.

3. Beschikbaarheid financiën

Voor de ILG-doelstellingen lijkt er op voorhand voldoende geld beschikbaar. Voor de doelstellingen op sociaal-economisch, toeristisch-recreatief en maatschappelijk terrein is dit niet het geval. Het UIR budget is inmiddels op, het Leader-budget van de Plaatselijke Groep lijkt in 2010 ook uitgeput te raken. Eén en ander zal een negatief effect hebben op de daadwerkelijke realisatie van projecten die met name door particulieren en gemeenten getrokken worden. Deze projecten zijn essentieel voor het bewerkstelligen van een breed draagvlak voor de realisatie van de reconstructieambitie.

1. Inleiding

Voor u ligt het Gebiedsjaarverslag 2009 van de gebiedscommissie Brabantse Delta. Het Gebiedsjaarverslag brengt de voortgang in beeld van de uitvoering van de Revitalisering Landelijk Gebied voor het jaar 2009, afgezet tegen de beoogde doelen.

Het Gebiedsmeerjarenprogramma (GMJP) 2009-2013 dat 26 september 2008 is vastgesteld, is daarvoor het belangrijkste referentiekader. In het GMJP hebben we onze ambities voor de periode 2009-2013 vastgelegd. Voor de langere termijn zijn de ambities uit ons Gebiedsplan (Ambitieprogramma Brabantse Delta 2005-2016) richting gevend.

Dit Gebiedsjaarverslag 2009 is op een nieuwe leest geschoeid. Dit is het directe gevolg van de introductie van een nieuw systeem voor planning en rapportage, de zogenaamde 'gebiedscyclus'. Doel daarvan is om de gebiedscommissies tijdig van betrouwbare, relevante en overzichtelijke informatie te voorzien over de voortgang van de uitvoering van het GMJP, opdat zij hun taak – zorg dragen voor het realiseren van de in de gebiedsplannen vastgelegde doelen – waar kunnen maken. Het aanbrengen van focus en het presenteren van de relevante informatie op het juiste abstractieniveau, zijn daarin belangrijke onderdelen.

Het Gebiedsjaarverslag is een belangrijke basis voor het 'voorjaarsoverleg', dat vanaf 2010 ieder jaar in maart plaatsvindt. Tijdens dit voorjaarsoverleg bespreken de gebiedsvoorzitters en GS de stand van zaken in de uitvoering van het Programma Landelijk Gebied.

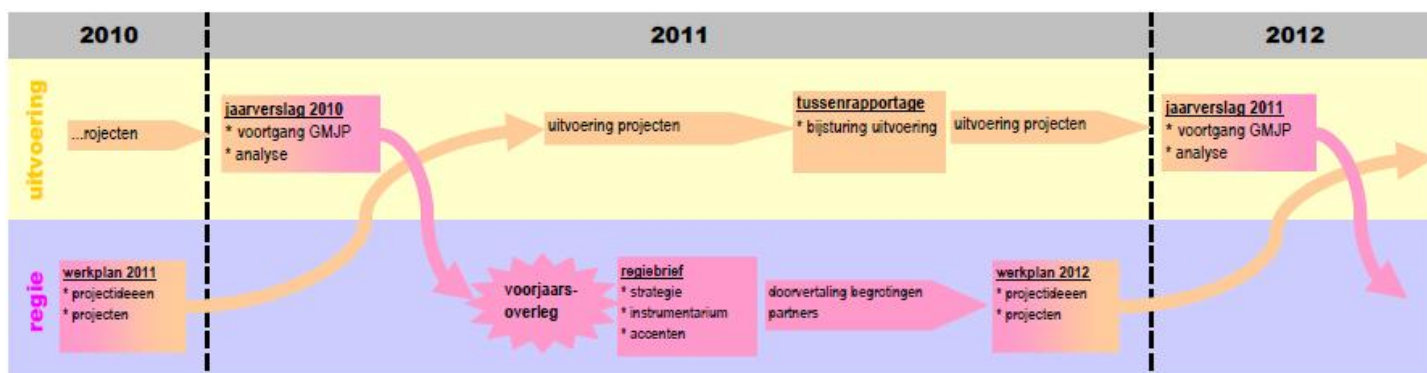
1.1 De gebiedscyclus op hoofdlijnen

Het Rijk en de Provincie hebben prestatie afspraken gemaakt voor het behalen van ILG doelen (water, natuur en landbouwdoelen). Om deze doelen te behalen heeft de Provincie gekozen voor een strakkere aansturing van de uitvoering, de zogenaamde 'Nieuwe Koers' van het Programma Landelijk Gebied (PLG). Dit gebeurt voor een belangrijk deel door aanwijzing van circa 50 prioritaire projecten (waaronder versnellingsprojecten). De versnelling van de uitvoering moet ondermeer bereikt worden door de inzet van aanvullend instrumentarium en geld, een helderder aansturing van uitvoerders, betere afspraken met onze partners en een betere planning en monitoring van de uitvoering.

Om de commissies hierin te ondersteunen is een nieuwe 'gebiedscyclus' ontworpen die bestaat uit een jaarlijkse planning (werkplan), voortgangsbewaking (tussenrapportage) en rapportage (gebiedsjaarverslag):

- In het *werkplan* worden vooraf de gemaakte afspraken over de volgend jaar te bereiken voortgang vastgelegd. Juist dankzij het bestaan van een werkplan met ambities en te realiseren prestaties kan de jaarrapportage inzicht geven in de mate van voortgang van de uitvoering.
- De *jaarrapportage* biedt de mogelijkheid om terugkijkend te beoordelen wat van die afspraken is terechtgekomen, en zo niet, waarom niet en wat daaraan gedaan kan worden. Het vormt input voor bijsturing door de commissie zelf, én voor advies richting GS.
- De *tussenrapportage* is op de jaarrapportage een waardevolle aanvulling. Het is veelal onnodig, en ter wille van de voortgang zelfs ongewenst, met 'interventie' door de commissie te wachten tot het hele jaar voorbij is.

De hoofdlijnen van de nieuwe gebiedscyclus zijn in een Bestuurlijke Notitie vastgelegd.

Gebiedsjaarverslag Brabantse Delta 2009 vastgesteld door de gebiedscommissie d.d. 11 februari 2010

1.2 Prioriteiten afgelopen jaar

Provinciale prioriteiten

Om tot versnelling van de uitvoering te komen hebben de provincie en de gebieden afgelopen jaar een lijst opgesteld met zogenaamde prioritaire projecten (waaronder de versnellingsprojecten). Het gaat daarbij inhoudelijk vooral om grondgerelateerde projecten voor met name natuur, water en landbouw;

Gebiedsprioriteiten

In het Gebiedmeerjarenprogramma 2009-2013 is een aantal afspraken gemaakt. De belangrijkste afspraken waren:

- Integrale projecten zijn benoemd. Deze projecten zijn in het werkplan 2010 vertaald naar aandachtsprojecten of overige gebiedsregieprojecten en stimuleringsprojecten;
- Extra inzet leveren op het thema's EVZ (i.v.m. 100% subsidie gemeenten): de ambitie voor de realisatie van de EVZ is hoger dan de afspraken daarover tussen Provincie en Waterschap;
- Extra inzet leveren op het thema recreatie en toerisme (onderzoek op welke wijze samenwerking in recreatie en toerisme kan worden versterkt). Dit is benoemd in het werkplan 2010 als projectidee.

Daarnaast is aangegeven dat grondverwerving cruciaal is voor het uitvoeren van projecten (vooral natte natuurparels) in het gebied.

1.3 Verantwoording en toelichting op de cijfers

A. Aangepaste systematiek gebiedsjaarverslag 2009

Dit *Gebiedsjaarverslag 2009* is samen met het in december 2009 vastgestelde *Werkplan 2010* de eerste stap in de nieuwe opzet voor de planning, monitoring en bijsturing van de uitvoering van het GMJP. Het gebiedsjaarverslag is nog niet geheel volgens het vastgestelde format ingevuld. De belangrijkste inhoudelijke afwijkingen betreffen:

- *Hoofdstuk 2: Voortgang prestaties GMJP*
Omdat het gebiedsplan 2005-2016 de totale opdracht van de commissie verwoordt, was het voor het gebiedsjaarverslag 2009 de bedoeling niet alleen de GMJP-ambitie voor 2009-2013 als referentie op te nemen, maar ook de ambitie 2005-2016, inclusief de al gerealiseerde prestaties voor 2005-2008. Dit bleek voor 2009 technisch niet haalbaar. In het volgende gebiedsjaarverslag wordt de totale referentie (2005-2016) wel opgenomen, inclusief de prestaties vanaf 2005. Wel opgenomen in dit jaarverslag zijn de prestaties over 2005-2008.
- *Hoofdstuk 3: Voortgang projectideeën*
In 2009 is nog niet gewerkt met op voorhand aangegeven projectideeën. Dit jaarverslag rapporteert daarom niet over projectideeën. In 2010 wordt wel gewerkt met projectideeën.
- *Hoofdstuk 4: Voortgang projecten*
  - a) De beoordeling van de projectvoortgang voor 2009 is uitgevoerd door de Gebiedscoördinator en Gebiedsmakelaar, op basis van hun gebiedskennis en het provinciale projectvolgsysteem (ProMo). In de toekomst wordt gewerkt met een geautomatiseerd systeem, waarin voor alle projecten ten minste een basisplanning is opgenomen (voorbereiding – uitvoering – afgerond). De gerealiseerde voortgang kan dan eenvoudig afgezet worden tegen de geplande voortgang. Opdrachtgever en –nemer zijn verantwoordelijk voor het verstrekken van de gegevens.
  - b) In de nieuwe systematiek wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten projecten. Voor de projectuitvoering in 2009 was een dergelijke indeling vooraf niet gemaakt. De projecten voor 2009 zijn daarom met terugwerkende kracht ingedeeld in categorieën, conform de indeling uit het *Werkplan 2010*.

B. Verantwoording gegevens

De nieuwe opzet vraagt niet alleen om een nieuwe manier van plannen en rapporteren, maar ook om een andere manier van gegevensverwerking. Bedoeling is om in 2010 tot één geautomatiseerd systeem te komen, waarmee de benodigde gegevens voor de diverse documenten van de gebiedscyclus eenvoudig aangemaakt kunnen worden. Hoewel er de afgelopen maanden belangrijke Gebiedsjaarverslag Brabantse Delta 2009 vastgesteld door de gebiedscommissie d.d. 11 februari 2010

stappen in de goede richting zijn gezet, is het systeem nog niet voltooid. Veel gegevens zijn daarom handmatig ingevoerd en/of deels gebaseerd op de gebiedskennis van de gebiedscoördinator en gebiedsmakelaar. Bij de gegevens in de tabellen 2.1 t/m 2.6 geldt daarom de volgende algemene toelichting (specifieke toelichting op cijfers is te vinden in voetnoten en/of de begeleidende tekst in hoofdstuk 2):

1. *Kolom 'realisatie 2005-2008'*. De basis voor deze kolom zijn de gegevens uit het financiële systeem van de provincie. Omdat dit systeem niet alle informatie bevat (zie punt 2 hieronder) en als gevolg van de omzetting van een ouder systeem naar het huidige systeem, zijn de getallen aangevuld met gegevens vanuit het provinciale projectvolgsysteem (ProMo).
2. *Kolom 'realisatie door derden'*. Dit betreft prestaties die (nog) niet automatisch in het financiële systeem van de provincie geregistreerd worden omdat er geen provinciale financiële middelen mee gemoeid zijn. Het gaat om projecten die op een andere manier gefinancierd en/of uitgevoerd worden (bijvoorbeeld via planologische ruimte). Denk aan landschapsbeheer, landgoederen, verplaatsing van bedrijven uit kernrandzones. Omdat deze prestaties deels bijdragen aan de provinciale opgave zijn deze door de gebiedspartners aangeleverde gegevens wel opgenomen. .
3. *Kolom 'afgerond'*. Diverse doelen worden door anderen uitgevoerd (DLG, DR, waterschappen, gemeenten etc.). Voortgangsinformatie moet door deze partijen worden aangeleverd, waarna de cijfers verwerkt worden in het financiële systeem van de provincie. De (definitieve) cijfers over 2009 komen pas in de loop van 2010 beschikbaar. Hierdoor zijn de nu gepresenteerde prestaties over 2009 soms lager dan in werkelijkheid. Dit geldt met name voor grondverwerving. DLG en DR verstrekken de gegevens over 2009 uiterlijk op 15 februari 2010. Voor volgende jaren worden met alle betreffende partijen afspraken gemaakt over een tijdiger aanlevering van gegevens. Op dit moment worden de prestaties pas als 'afgerond' geboekt als een project financieel is afgerond. Dit is vaak later dan de publieke eindpresentatie en/of oplevering van een project.
4. *Kolom in portefeuille*. Het betreft a) projecten in uitvoering (volgens de financiële administratie van de provincie; dit zijn projecten die 'beschikt' zijn) en b) projecten in voorbereiding. Deze laatste categorie projecten is (nog) niet opgenomen in de financiële administratie van de provincie, de informatie komt uit het provinciale projectvolgsysteem. In beide kolommen zijn hier en daar handmatig correcties aangebracht; dit is in de tekst gemarkeerd.
5. *Tussentijdse bijstelling GMJP-ambities*. In dit *Gebiedsjaarverslag 2009* is voor enkele natuurdoelstellingen gewerkt met bijgestelde GMJP-ambities (wijziging vastgesteld in december 2009). Er is voor gekozen deze bijgestelde ambities nu al op te nemen, omdat het om een 'technische' reparatie van verkeerd berekende ambities gaat, en dus niet om een beleidsmatige wijziging. Werken met de oude ambities zou een vertekend beeld geven. De betreffende doelstellingen zijn gemarkeerd.

Er is de grootste zorg besteed aan het presenteren van betrouwbaar en volledig cijfermateriaal. Desondanks kan het voorkomen dat de gepresenteerde cijfers afwijken van de werkelijke prestaties. Dit geldt met name voor de cijfers in hoofdstuk 2 die weliswaar niet altijd nauwkeurig zijn maar toch een betrouwbare indicatie van de stand van zaken geven.

C. Gebiedsbarometer

In de samenvatting van dit jaarverslag en in hoofdstuk 2 wordt voor de GMJP-ambities een beoordeling gegeven over:

- de *voortgang* in de prestaties over het afgelopen jaar;
- het verwachte *doelbereik* voor 2013, met een doorkijk naar 2016.

Daarbij wordt gewerkt met stoplichtkleuren. De betekenis van de symbolen is als volgt gedefinieerd:

- *Voortgang*: **groen** gaat goed; **oranje** gaat vooruit, maar matig; **rood** gaat niet vooruit
- *Doelbereik*: **groen** wordt gehaald; **oranje** waarschijnlijk haalbaar; **rood** extra inspanning vereist

Voor de gebiedsbarometer-doelstellingen heeft de beoordeling plaatsgevonden in nauw overleg tussen de gebieden en de ambtelijke regiegroep, waarbij de Brabantbrede barometer als referentie

diende. Er is alleen afgeweken van de Brabantbrede beoordeling als de gebiedsprestaties daar wezenlijk van verschilden.

Voor de GMJP-doelstellingen die niet in de gebiedsbarometer zijn opgenomen, zoals cultuurhistorische bouwelementen, verbreding economische activiteiten of projectlocaties recreatie, is de beoordeling door het gebied zelf uitgevoerd. De beoordelingssystematiek van de gebiedsbarometer en Brabantbrede barometer is hierbij als richtsnoer gebruikt.

2. Voortgang prestaties GMJP

2.1 Natuur

Overzicht en analyse

Algemeen

Grondverwerving is van belang voor het behalen van veel natuur- en waterdoelen (EHS, EVZ's, beek- en kreekherstel, natte natuureparels). Met aankoopplannen en de extra inzet op de grondverwerving is daar een belangrijke impuls aan gegeven. Er wordt nu actief aangekocht. Er is vooral ingezet op de aankoop van ruilgronden en dat lijkt nu zijn vruchten af te gaan werpen. Aandacht voor de grondverwerving blijft nodig omdat de inrichting van natuurgebieden afhankelijk is van de grondverwerving. Het waterschap trekt hard aan de uitvoering van met name de Natte Natuureparels die als versnellingsprojecten zijn aangewezen (Noordrand Midden, Oudland en het Laag, Noordpolder en Jagersrust/Groot Meer). Daarnaast maakt het waterschap ook afspraken met de gemeenten over de uitvoering van de Ecologische Verbindingszones zodat deze ook voldoende worden ingevuld.

Verwerving en inrichting Ecologische Hoofdstructuur

De doelstellingen en realisaties voor verwerving en inrichting EHS zijn gebaseerd op het project "Nulmeting op Kaart" (NOK). Dit project is in 2009 door de Dienst Landelijk Gebied uitgevoerd. Deze cijfers kunnen daarom afwijken van datgene wat opgenomen staat in het GMJP De Brabantse Delta 2009-2013. In het project NOK zijn alleen die hectares als verworven en ingericht als "gerealiseerd" geregistreerd waarvan de financiële afwikkeling ook daadwerkelijk is afgerond. Er kan dus sprake zijn van een vertekend beeld.

In 2009 is bijna even veel grond verworven als in de periode 2005-2008. Dat is het gevolg van de extra aandacht voor de grondverwerving. Er zijn 3 aankoopplannen in uitvoering: Noordrand Midden, Brabantse Wal Zuid, Oudland, Oudlandsch en Halstersch Laag en Cruislandse kreken. In alle gebieden worden vorderingen gemaakt met de aankoop. Momenteel zijn er geen cijfers beschikbaar per aankoopplan. Het waterschap Brabantse Delta is projectleider van de natte natuureparels die in die gebieden liggen en dus ook voor de grondverwerving. De voortgang van de grondverwerving zal in het vervolg bij de voortgang van deze projecten aan de orde komen. Om onze ambities te halen voor 2013/2016 is nog wel een extra inspanning vereist en blijft de grondverwerving een aandachtspunt.

De inrichting van de EHS is afhankelijk van de grondverwerving. Door de aankoop van gronden zijn een aantal gebieden in 2009 ingericht of gestart met de inrichting. De inrichting van de EHS ligt daarmee op schema. Tonnekreek is in 2009 afgerond, Kriekelareduinen is in uitvoering, evenals Halsters Laag en Weimeren. Er zijn ook volop projecten in voorbereiding, met name de natte natuureparels (zie verdrogingsbestrijding). Voor de Blaffert en de Hoogerwaardpolder is in 2009 een inrichtingsplan opgesteld en zal de daadwerkelijke inrichting in 2010 plaatsvinden.

Groen-blauwe diensten

OP de werkdag van de gebiedscommissie in 2008 hebben alle 8 gemeenten en het waterschap de contracten ondertekend voor het uitvoeren van het Stimuleringskader Groen-Blauwe diensten. Rucphen heeft in 2009 via de reconstructiecommissie de Baronie ook een contract ondertekend. De uitvoering loopt t/m 2012. Het doel van het Gebiedsmeerjarenprogramma is daarmee gehaald. Een veldcoördinator is aangesteld om uitvoering te geven aan de contracten. In september 2009 was er voor bijna €20.000,- beschikt en waren er 23 aanvragen (Bron: STIKA Voortgangsrapportage Brabantse Delta september 2009).

Verdrogingsbestrijding

Dit doel heeft veel overlap met het doel grondverwerving en inrichting EHS. De opgave voor de verdrogingsbestrijding ligt in de Natte Natuureparels Noordrand-Midden, Oudland en het Laag, Jagersrust/Groot Meer en Noordpolder. Dit is tevens inrichting van de EHS. Deze projecten zijn aangewezen als versnellingsprojecten en moeten voor 2013 worden afgerond. Het waterschap trekt deze projecten en is voorvarend aan de slag. Er zijn daardoor veel projecten in voorbereiding die invulling geven aan het doel van het GMJP. Uiteraard is de grondverwerving cruciaal om uiteindelijk

uitvoering te geven aan het doel. In Halsters Laag, Weimeren is gestart met de inrichting en in Noordpolder wordt een deel in 2010 ingericht.

Beek- en kreekherstel

Voor beek en kreekherstel zijn in 2009 de projecten Rietkreek, Tonnekreek, Lange water en Dal van Molenbeek afgerond. Daarmee wordt al ongeveer een derde van de doelstelling voor 2013 ingevuld. Ook zijn er voldoende projecten in voorbereiding en kan geconcludeerd worden dat dit doel goed op schema ligt.

Waterkwaliteit en verzuring

De realisatie van het doel waterkwaliteit in 2009 blijft nog achter, maar gezien de projecten in voorbereiding en uitvoering kan verwacht worden dat dit doel in de komende jaren voldoende wordt ingevuld. Gebiedspilot waterkwaliteit Rietkreek en Stikstof op het juiste peil zijn twee grote projecten in uitvoering die zorgen dat ongeveer 80% van de doelstelling uit het GMJP wordt ingevuld.

In 2009 zijn er geen aanmeldingen geweest voor de Verplaatsing intensieve Veehouderij (VIV) en Beëindiging intensieve Veehouderij (BIV) regeling. Er is 1 aanmelding voor de regeling Verplaatsing grondgebonden veehouderij t.b.v. de EHS (VEGAB).

Ecologische samenhang (waaronder Ecologische Verbindingszones)

In het GMJP heeft de gebiedscommissie aangegeven extra inzet te willen leveren op de ecologische verbindingzone (EVZ). Dit omdat er 100% subsidie beschikbaar is voor de gemeenten. Het waterschap is met de gemeenten in overleg over het afsluiten van contracten voor het uitvoeren van de natte EVZ's. Een aantal contracten is reeds getekend. In 2009 is een kwart van de doelstelling ingevuld. Met de contracten en daarmee de projecten in voorbereiding is de verwachting dat het doel voldoende wordt ingevuld. Dit geldt ook voor de droge EVZ. De ontsnippering van wegen blijft wat achter bij de doelstellingen van het GMJP.

Soortenbescherming

In 2009 is het project Inrichting Anthoniegorzen afgerond en daarmee is het gebied ingericht voor de weidevogels. Met het project Kriekelareduinen dat in uitvoering is wordt het stuifzandhabitat teruggebracht. Deze initiatieven geven de belangrijkste invulling aan het doel soortenbescherming. Om de doelstelling van het GMJP te behalen zullen er echter meerder projecten moeten worden opgestart. Overigens zijn er meerdere projecten waar soortenbescherming in andere maatregelen meeliften.

Toelichting

Tabel 2.1.1 Voortgang van de GMJP-doelen voor het thema natuur²

Afkomstig uit het centrale projectensysteem van de provincie. Bevat alleen die projecten waar de provincie vanuit ILG financiële bijdrage aan heeft geleverd en geeft een vertekend beeld. Tabel 2.1.2 geeft de cijfers weer op basis van de projectenregistratie van de Brabantse Delta (Promo). Op basis hiervan is de voortgang beschreven.

Hoofdthema Natuur											
Doelstellingen		Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Realisatie derden 2009	Totaal realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	Voortgang 2009	Doelbereik 2013
Verwerving areaal EHS											
Verwerving EHS	ha	1	366	215		215	151				
Inrichting areaal EHS											

² De gegevens in deze tabel 2.1 zijn indicatief. Gegevens met betrekking tot grondverwerving en inrichting worden aangeleverd door derden, zoals DLG, DR, waterschappen en gemeenten. Bij het ter perse gaan van dit jaarverslag waren de definitieve cijfers per 31-12-2009 niet beschikbaar.

Inrichting EHS	ha	80	129			129	263	1.303
Groen-Blauwe diensten								
Uitvoering groene en blauwe diensten	st		9	7		7	2	
Verdrogingsbestrijding								
Natte natuurparel	ha	3	1.247			1.247	1.175	1.634
Verdrogingsbestrijding (overige EHS)	ha	44						23
Beek- en kreekherstel								
Beek- en kreekherstel	km	2	47			47	27	25
Waterkwaliteit en verzuring								
Water- en bodemkwaliteit VHR-/NB-wetgebieden	ha		3.202			3.202	85	382
Verplaatsing intensieve veehouderij in WAV buiten LOG 's	st		3			3	1	
Verplaatsing grondgebonden veehouderij tbv EHS	st		3			3		
Water- en bodemkwaliteit EHS-/VHR-/NB-wetgebieden	ha							110
Beëindigen intensieve veehouderij in WAV (BIV)	st		2			2		
Beëindigen grondgebonden veehouderij tbv EHS	st		3			3		
Ecologische samenhang van de EHS								
EVZ-rijksdoelen, inrichting	km							5
EVZ-nat, verwerving en inrichting (10 meter)	km		80			80	19	68
EVZ-nat, verwerving en inrichting (15 meter)	km						5	
EVZ-droog	km	14	11	1		1	10	46
Ontsnippering gemeentelijke wegen	st	1	17			17	1	6
Ontsnippering provinciale wegen	st	3	1			1		2
Ontsnippering rijkswegen	st		4			4		
Bescherming kwetsbare soorten								
Soortenbeschermings- en habitatplannen ILG	st	1		1		1		1
Soortenbeschermings- en habitatplannen	ha		293			293		
Nationale parken								
Jaarprogramma's Nationale Parken	st						4	
Doelen programmabeheer natuur								
Besluit Natuurbeheer schaapkuddes	st						2	

2.1.2 Tabel op basis van registratiesysteem van het gebied Brabantse Delta.

Op basis van deze gegevens is bovenstaande voortgang beschreven.

Hoofdthema Natuur								
Doelstellingen		Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	Opmerkingen
Verwerving areaal EHS								
Verwerving EHS	ha	163	366	129	237	Pm niet projectmatig	Pm niet projectmatig	GMJP is aangepast op basis van aangeleverde info
Inrichting areaal EHS								
Inrichting EHS	ha	39	129	78	31	427	1.308	GMJP is aangepast op basis van aangeleverde info
Groen-Blauwe diensten								
Uitvoering groene en blauwe diensten	st		9	9	0	9	0	Alle contracten, incl rucphen

Gebiedsjaarverslag Brabantse Delta 2009 vastgesteld door de gebiedscommissie d.d. 11 februari 2010

								getekend en in uitvoering
Verdrogingsbestrijding								
Natte natuurparel (en verdrogingsbestrijding overig EHS)	ha	215	1.247	225	1022	298	1.690	
Beek- en kreekherstel								
Beek- en kreekherstel	km	12	47	20	27	1	25	
Waterkwaliteit en verzuring								
Water- en bodemkwaliteit EHS/VHR-/NB-wetgebieden	ha	33	3.202	67	3.135	2614	625	
Verplaatsing intensieve veehouderij (VIV)	st		3		3			Geen deelnemers VIV
Verplaatsing grondgebonden veehouderij tbv EHS	st		3		3		1	1 aanmelding VEGAB
Beëindigen intensieve veehouderij (BIV)	st		2	1	1			Een gerealiseerd Etten-Leur
Beëindigen grondgebonden veehouderij tbv EHS	st		3		3			Geen deelnemers
Ecologische samenhang van de EHS								
EVZ-nat, verwerving en inrichting	km	111	80	22	58	7	73	
EVZ-droog	km		11	2	9	6	10	
Ontsnippering gemeentelijke wegen	st	2	17	2	15	1	6	
Ontsnippering provinciale wegen	st		1		1		2	
Ontsnippering rijkswegen	st	4	4	2	2			
Bescherming kwetsbare soorten								
Soortenbeschermings- en habitatplannen	ha		293	80	213	164	1	

2.2 Landbouw

Overzicht en analyse

Algemeen

Fase 1 van de integrale kavelruil Woensdrecht is afgerond en het plan van aanpak voor fase 2 is vastgesteld. In 2010 wordt er een start gemaakt om de landbouwkundige structuur in Woensdrecht verder te verbeteren. Er zijn hiervoor al ruilgronden aangekocht. De doelen uit het GMJP zijn veel hoger dan wat er vanuit de projectenportefeuille te verwachten is aan projecten op het gebied van landbouwkundige structuur. De sanering van de glastuinbouw op de Brabantse Wal loopt voorspoedig. Het Agro Food Cluster (AFC) is een van de belangrijkste projecten voor de ontwikkeling van de glastuinbouw en het ontwerp-inpassingsplan is in december 2009 in de inspraak gegaan. In Etten-Leur wordt voorvarend gewerkt aan de uitvoering van de plannen rondom het glastuinbouw gebied. In 2010 wordt gekeken of en hoe de boomteeltgebieden worden aangepakt.

Ruimtelijke structuurverbetering

Integrale kavelruil Woensdrecht heeft als belangrijkste doel de landbouwkundige structuurverbetering. Fase 1 van de kavelruil is afgerond in 2009 en een plan van aanpak voor fase 2 is opgesteld en vastgesteld. In 2010 kan gestart worden met de uitvoering. De doelen uit het GMJP zijn veel hoger dan wat er vanuit de projectenportefeuille te verwachten is aan projecten. Op de Brabantse Wal is gestart met de sanering van glastuinbouwlocaties. In 2009 zijn 3 locaties gesloopt en er zijn nog ruim voldoende aanmeldingen om de doelstelling te behalen. Voor de ontwikkeling van de boomteeltgebieden zijn nog geen concrete acties ondernomen in 2009. De ontwikkeling van het Agro Food Cluster (AFC) bij Dinteloord loopt goed, evenals de uitvoering van de plannen rondom het glastuinbouwgebied Etten-Leur. De ontwikkeling van het glastuinbouwgebied in Prinsenbeek blijft achter.

Economische basis landbouw

De verbreding van de economische basis van de landbouw krijgt in de Brabantse Delta vorm middels subsidieprojecten enerzijds en via begeleiding en ondersteuning vanuit het West-Top project anderzijds. Mede als gevolg van de discussies ten aanzien van "ongeoorloofde staatssteun" is de bijdrage aan subsidieprojecten beperkt. Daarnaast lopen er waarschijnlijk projecten waar de gebiedscommissie niet van op de hoogte is en dus niet in het registratiesysteem van de Brabantse

Delta zijn opgenomen. Zwanenhoeve is een van de projecten die in 2009 binnen dit thema is uitgevoerd.

Bedrijven met duurzame productiesystemen

Binnen De Brabantse Delta neemt een aanzienlijk aantal bedrijven deel aan cursussen, projecten en activiteiten die een bijdrage leveren aan een duurzame agrarische bedrijfsvoering. Deze deelname is op dit moment niet in de registratiesystemen terug te vinden. Hierdoor is het niet mogelijk om een concrete beoordeling over de voortgang van deze ambitie op te nemen. Ook over het aantal biologische bedrijven is geen informatie.

Toelichting

Tabel 2.2.1 Voortgang van de GMJP-doelen voor het thema landbouw

Afkomstig uit het centrale projectensysteem van de provincie. Bevat alleen die projecten waar de provincie vanuit ILG financiële bijdrage aan heeft geleverd en geeft een vertekend beeld. Tabel 2.2.2 geeft de cijfers weer op basis van de projectenregistratie van de Brabantse Delta. Op basis hiervan is de voortgang beschreven.

Brabantse Delta											
Hoofdthema Landbouw											
		Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Realisatie derden 2009	Totaal realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	Voortgang 2009	Doelbereik 2013
Doelstellingen											
Ruimtelijke structuurverbetering											
Locaties duurzame mestverwerking	st		4				4				
Landbouwkundige structuur	ha		460	51		51	409	93	320		
Sanering glastuinbouwlocaties binnen EHS	st		2				2	1			
Sanering glastuinbouwlocaties buiten EHS	st		6	3		3	3	5	10		
Sanering glastuinbouwlocaties buiten EHS	m2		60.000	33.417		33.417	26.583	23.800			
Operationele boomteeltgebieden	st		1				1				
Productieomstandigheden landbouw											
Hydrologische situatie landbouwgrond: kleigrond	ha	100									
Economische basis landbouw											
Diversificatie naar niet-agrarische activiteiten	st	1	35	1		1	34	3			
Vastgelegde samenwerkingsverbanden	st								1		
Bedrijven met duurzame productiesystemen											
Verduurzamen gangbare landbouw	st		8				8				
Toename productiecapaciteit biologische landbouw	st		5				5				
Locaties productie duurzame energie	st								11		

2.2.2 Tabel op basis van registratiesysteem van het gebied Brabantse Delta.

Op basis van deze gegevens is bovenstaande voortgang beschreven.

Brabantse Delta									
Hoofdthema Landbouw									

		Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	opmerkingen
Doelstellingen								
Ruimtelijke structuurverbetering								
Locaties duurzame mestverwerking	st		4		4			
Landbouwkundige structuur	ha	31	460	62	398		80	
Sanering glastuinbouwlocaties binnen EHS	st	1	2		2	2		
Sanering glastuinbouwlocaties buiten EHS	st	1	6	3	3	5	10	
Operationele boomteeltgebieden	st		1		1			
Operationele glastuinbouw gebieden (vestigings/ doorgroei)	st	1	6	1		5		
Economische basis landbouw								
Diversificatie naar niet-agrarische activiteiten	st	3	35	3	32			
Bedrijven met duurzame productiesystemen								
Verduurzamen gangbare landbouw	st		8		8	30		
Toename productiecapaciteit biologische landbouw	st		5		5			Geen info

2.3 Water & bodem

Overzicht en analyse

Water & Bodem

Het beleid rond waterberging is gewijzigd. Voor de resterende opgave wordt op minder grote schaal grond verworven en meer gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de Waterwet. Opgemerkt moet worden dat 'blauwe diensten' niet verenigbaar zijn met de waterwet. De projecten die nu in voorbereiding zijn geven op deze wijze invulling aan het doel. Daarnaast zijn in de bestuursovereenkomst tussen provincie en het waterschap afspraken gemaakt over de uitvoering van waterberging. Waterkwaliteit is in paragraaf 2.1 beschreven.

Toelichting

Tabel 2.3.1 Voortgang van de GMJP-doelen voor het thema water & bodem

Afkomstig uit het centrale projectensysteem van de provincie. Bevat alleen die projecten waar de provincie vanuit ILG financiële bijdrage aan heeft geleverd en geeft een vertekend beeld. Tabel 2.3.2 geeft de cijfers weer op basis van de projectenregistratie van de Brabantse Delta. Op basis hiervan is de voortgang beschreven.

Brabantse Delta											
Hoofdthema Bodem en Water											
		Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Realisatie derden 2009	Totaal realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	Voortgang 2009	Doelbereik 2013
Doelstellingen											
Waterberging											
Realisatie waterbergingsgebieden	ha	38	357				357	182	133		

Gebiedsjaarverslag Brabantse Delta 2009 vastgesteld door de gebiedscommissie d.d. 11 februari 2010

Realisatie waterbergingsgebieden ihkv RvdR	ha	100			100	
Waterkwaliteit buiten de EHS						
Extensivering melkveehouderij tbv EU-KRW	ha	100			100	
Synergiegelden KRW	st				2	

2.3.2 Tabel op basis van registratiesysteem van het gebied Brabantse Delta.

Op basis van deze gegevens is bovenstaande voortgang beschreven.

Brabantse Delta								
Hoofdthema Bodem en Water								
		Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	opmerkingen
Doelstellingen								
Waterberging								
Realisatie waterbergingsgebieden	ha	59	357	53	304	46	134	

2.4 Landschap & cultuurhistorie

Overzicht en analyse

Algemeen

Cultuurhistorie en landschap spelen een belangrijke rol in het gebied van de Brabantse Delta. Er zijn dan ook veel projecten en initiatieven op deze doelstellingen. Ook de ontwikkeling van nieuwe landgoederen loopt voortvarend.

Buiten de stedelijke regio

Er is een hoge ambitie gesteld in het GMJP voor het doel maatregelen t.b.v. versterking en herstel van cultuurhistorie en landschap en er is in 2009 ook al een deel gerealiseerd, zoals de Groene schakel in Etten-Leur en het Bunkerproject in Woensdrecht (dat nu een vervolg krijgt). Gezien de volle projectenportefeuille zullen we de ambitie zeker waar gaan maken. Hetzelfde geldt voor cultuurhistorische bouwelementen. Ook zijn er in de Brabantse Delta veel nieuwe landgoederen in uitvoering of in voorbereiding. De subsidieregeling Leader van de plaatselijke groep biedt mogelijkheden om de projecten op dit doel te financieren.

Binnen de stedelijke regio's

Voor het doel groen/landschappelijke zones zijn maar een aantal projecten in voorbereiding en uitvoering. Voor het project Visdonk is echter nog niet het aantal hectares aangegeven dus de cijfers geven een vertekend beeld over de te behalen resultaten in de toekomst.

Toelichting

Tabel 2.4.1 Voortgang van de GMJP-doelen voor het thema landschap en cultuurhistorie

Afkomstig uit het centrale projectensysteem van de provincie. Bevat alleen die projecten waar de provincie vanuit ILG financiële bijdrage aan heeft geleverd en geeft een vertekend beeld. Tabel 2.2 geeft de cijfers weer op basis van de projectenregistratie van de Brabantse Delta. Op basis hiervan is de voortgang beschreven.

Brabantse Delta
Hoofdthema Landschap en Cultuurhistorie

Doelstellingen	Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Realisatie derden 2009	Totaal realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	Voortgang 2009	Doelbereik 2013
Buiten de stedelijke regio's										
Maatregelen tbv versterking en herstel	ha	19	600			600	49	814		
Cultuurhistorische bouwelementen	st	2	15			15	5	8		
Nieuwe landgoederen (inrichting)	ha		212			212		187		
Inpassing van bedrijven buiten LOG's	st		3			3				
Sloop leegstaande stallen	m2		1.000			1.000		1.000		
Landschappelijk ingerichte stortplaatsen	st		3			3		2		
Binnen de stedelijke regio's										
Groen-/landschapsecologische zones (GIOS)	ha		328			328				
Bos in de stedelijke regio's (GIOS)	ha	8								

2.4.2 Tabel op basis van registratiesysteem van het gebied Brabantse Delta.
Op basis van deze gegevens is bovenstaande voortgang beschreven.

Brabantse Delta										
Hoofdthema Landschap en Cultuurhistorie										
Doelstellingen	Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	opmerkingen			
Buiten de stedelijke regio's										
Maatregelen tbv versterking en herstel	ha	95	600	84	516	318	840			
Cultuurhistorische bouwelementen	st	2	15	3	12	6	9			
Nieuwe landgoederen (inrichting)	ha		212		212	108	199			
Inpassing van bedrijven buiten LOG's	st		3		3					
Sloop leegstaande stallen	m2		1.000	5.500	0		1.100			
Landschappelijk ingerichte stortplaatsen	st		3		3		2			
Binnen de stedelijke regio's										
Groen-/landschapsecologische zones (GIOS)	ha	18	328	20	308	4	1			

2.5 Recreatie & toerisme

Overzicht en analyse

Algemeen

Het doel recreatie en toerisme wordt door vele projecten en projectideeën ingevuld. Met name op de Brabantse Wal is men bezig met de ontwikkeling van de recreatieve poorten en de routestructuren. Het zal gezamenlijk worden opgepakt om de Brabantse Wal als provinciaal landschap te profileren. Ook in het project Mark-Dintel-Vliet wordt invulling gegeven aan recreatie en toerisme, dit door de koppeling te leggen met de uitvoering van EVZ en beek- en kreekherstel. Een projectgroep is aan de slag om dat verder concreet uit te werken. De subsidieregeling Leader van de plaatselijke groep biedt mogelijkheden om de projecten op dit doel te financieren.

Routestructuren

Gezien de cijfers lijkt het of het ontwikkelen van routestructuren achterblijft bij de gestelde doelen in het GMJP. Er zijn echter vele ontwikkelingen en ideeën voor dit thema. Er is in 2009 een rapport opgesteld van de routestructuren op de Brabantse Wal en de ontbrekende onderdelen. De gemeenten zullen in 2010 de projecten benoemen die ze uit gaan voeren. Ook zal er worden gekeken hoe de bebording van de routes eenduidig en samen opgepakt kan worden. Hierdoor is de verwachting dat de projectenportefeuille in de toekomst sterk zal stijgen. Ook het project Mark-Dintel-Vliet zal daar haar bijdrage aanleveren. Daarnaast gaat ook het SES verder aan de slag met het ontwikkelen van een wandelknooppuntensysteem voor de Brabantse Delta. De gemeente Steenberghe is in vele van haar kernen ook systematisch aan de slag om ommetjes te ontwikkelen. Voor dit soort projecten kan een beroep worden gedaan op de kleine projectenpot.

Toeristisch-recreatief aanbod

In het Rapport Routestructuren van de Brabantse Wal zijn ook de recreatieve poorten uitgewerkt. Voor een aantal recreatieve poorten beginnen de plannen steeds concreter te worden en staat het op de agenda om in 2010 een grote slag te maken naar de uitvoering. Er wordt daarmee voldoende invulling gegeven aan dit doel. Er zijn ook volop initiatieven voor de verbetering en uitbreiding van het aantal recreatieve voorzieningen, o.a. in het project Mark-Dintel-Vliet, dus hier hoeft geen extra aandacht aan geschonken te worden.

Toelichting

Tabel 2.5.1 Voortgang van de GMJP-doelen voor het thema recreatie & toerisme

Afkomstig uit het centrale projectensysteem van de provincie. Bevat alleen die projecten waar de provincie vanuit ILG financiële bijdrage aan heeft geleverd en geeft een vertekend beeld. Tabel 2.2 geeft de cijfers weer op basis van de projectenregistratie van de Brabantse Delta. Op basis hiervan is de voortgang beschreven.

Brabantse Delta											
Hoofdthema Toerisme en Recreatie											
		Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Realisatie derden 2009	Totaal realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	Voortgang 2009	Doelbereik 2013
Doelstellingen											
Landelijke routestructuren											
Routestructuren: wandelen	st								6		
Routestructuren in NL											
Routestructuren NL: wandelen	st								2		
Routestructuren buiten NL											
Regionale routestructuren buiten NL	km	4	66				66	53	13		
Toeristisch en recreatief aanbod											
Bevordering toerisme (POP fiche 313)	st							1			
Toename recreatieve voorzieningen	st	3						1	20		
Kwalitatief verbeteren recreatieve bedrijven	st								2		
Initiatieven keten tbv verbetering T&R aanbod	st		50	1		1	49	5	8		
Recreatieve poorten	st		4				4		3		
Projectlocaties toerisme en recreatie	st		1				1				

2.5.2 Tabel op basis van registratiesysteem van het gebied Brabantse Delta.

Op basis van deze gegevens is bovenstaande voortgang beschreven.

Brabantse Delta

Gebiedsjaarverslag Brabantse Delta 2009 vastgesteld door de gebiedscommissie d.d. 11 februari 2010

Hoofdthema Toerisme en Recreatie								
Doelstellingen		Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	opmerkingen
Routestructuren								
Routestructuren	st	8	66	9	57	16	16	In stuks
Toeristisch en recreatief aanbod								
Initiatieven tbv verbetering T&R aanbod	st	6	50	9	41	13	32	
Recreatieve poorten	st		4		4		4	
Projectlocaties toerisme en recreatie	st		1		1			

2.6 Wonen, werken & leefbaarheid

Overzicht en analyse

Aanbod diensten in kleine kernen

Zowel qua planontwikkeling als uitvoering lopen de integrale dorpsontwikkelingsprogramma's (idop's) op schema. Veel gemeenten zijn bezig met het opstellen van de plannen of zitten in de overgangsfase naar de uitvoering. Naast de idop's zijn er ook ander projecten die een bijdrage leveren aan de leefbaarheid in de kleine kernen, hierbij kan bijvoorbeeld genoemd worden het project ommetje Kruisland. Dit initiatief van de dorpraad in Kruisland zorgt naast de doelstelling routestructuren ook voor een bijdrage aan de leefbaarheid in de kern.

Economische ontwikkelingen op het platteland

Vanuit West-Top is een streekmanager ingesteld die met name economische projecten stimuleert in het buitengebied. De streekmanager ondersteunt ondernemers in het landelijk gebied bij het opstarten/doorontwikkelen van hun bedrijf.

Toelichting

Tabel 2.6.1 Voortgang van de GMJP-doelen voor het thema wonen, werken en leefbaarheid

Afkomstig uit het centrale projectensysteem van de provincie. Bevat alleen die projecten waar de provincie vanuit ILG financiële bijdrage aan heeft geleverd en geeft een vertekend beeld. Tabel 2.2 geeft de cijfers weer op basis van de projectenregistratie van de Brabantse Delta. Op basis hiervan is de voortgang beschreven.

Brabantse Delta											
Hoofdthema Wonen, werken en leefbaarheid											
Doelstellingen		Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Realisatie derden 2009	Totaal realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	Voortgang 2009	Doelbereik 2013
Sociale gevolgen binnen landbouw											
Loketten/informatiepunten agrarische sector	fte			1		1					
Aanbod diensten in kleine kernen											
Planvorming IDOPS	st	11	13				13		11		

Uitvoering IDOPS	st		30			30	1	
Creative burgerinitiatieven	st		4			4		
Basisvoorzieningen (POP fiche 321)	st	1	4	1		1	3	
Economische ontwikkelingen op platteland								
Nieuwe producten en innovaties	st		5			5	1	2
Verminderen verstoringsbronnen platteland								
Verplaatsing intensieve veehouderij	st		4			4		1
Beëindigen intensieve veehouderij	st		3			3		

2.6.2 Tabel op basis van registratiesysteem van het gebied Brabantse Delta. Op basis van deze gegevens is bovenstaande voortgang beschreven.

Brabantse Delta								
Hoofdthema Wonen, werken en leefbaarheid								
Doelstellingen		Realisatie 2005-2008	Ambitie GMJP 2009-2013	Realisatie 2009	Restambitie t/m 2013	In uitvoering	In voorbereiding	opmerkingen
Aanbod diensten in kleine kernen								
Planvorming IDOPS	st	16	13	10	3	1	12	
Uitvoering IDOPS	st		18		30	6		
Creative burgerinitiatieven	st		4		4			
Economische ontwikkelingen op platteland								
Nieuwe producten en innovaties	st	2	5	3	2	2	2	

3. Voortgang projectideeën

In 2009 is nog niet gewerkt met projectideeën, maar de commissie heeft in het Gebiedsmeerjarenprogramma (GMJP) 2009-2013 al wel integrale projecten benoemd waaraan de commissie extra aandacht wil besteden. Deze zijn in het gebiedswerkplan 2010 verwerkt, deels in de projectideeën en deels in de projecten. De projecten die als projectidee zijn benoemd in het werkplan 2010 en al zijn gestart in 2009 zijn:

- Mark-Dintel-Vliet: een intentieverklaring is ondertekend en een projectgroep is opgestart, concrete projecten moeten worden uitgewerkt;
- Zuiderwaterlinie: een projectenboek over de Zuiderwaterlinie is vrijwel afgerond;
- Turfvaarten: De stichting Cultuurhistorie West-Brabant heeft een voorstel gemaakt voor het uitwerken van 5 concrete projecten en een subsidie aanvraag ingediend bij Leader;
- Recreatieve poorten: in het rapport Routestructuren Brabantse Wal zijn recreatieve poorten benoemd;

4. Voortgang uitvoering projecten³

4.1 Overzicht

In 2009 waren in Brabantse Delta 145 projecten in voorbereiding en uitvoering en in 2009 zijn 45 projecten afgerond (over de totale periode 2005-2009 zijn 81 projecten afgerond). Er zijn in 2009 29 projecten beschikt, waarvan 11 projecten zijn beschikt uit de kleine projectenpot. De totale kosten van de 18 grotere beschikte projecten is bijna 20 miljoen. Daarvan is de ontvangen subsidies 6 miljoen. Het gaat om subsidies vanuit Europa (POP, Interreg), Rijk (ILG), Provincie (ILG, UIR, e.a.) en Leader. De totale kosten van de kleine projecten zijn €153.650,-, 50% subsidie is geleverd (€76.825,-).

Projecten per fase (aantal)	Eind 2005	Eind 2006	Eind 2007	Eind 2008	Eind 2009
Vorbereiding	114	88	66	83	85
Uitvoering	17	33	40	42	60
Totaal afgerond in periode 2005 tot en met 2006/2007/2008/2009	6	22	32	36	81
Totaal	137	143	138	161	226

4.2 Gebiedsregieprojecten

In 2009 waren in Brabantse Delta 105 gebiedsregieprojecten in voorbereiding en uitvoering. Dit zijn over het algemeen de projecten waarvoor één of meer gebiedspartners opdrachtgever en/of uitvoerder zijn. De commissie heeft in het kader van de vernieuwde planning & controlcyclus voor het werkplan 2010 de gebiedsregieprojecten onderverdeeld in 'aandachtsprojecten' en 'overige gebiedsregieprojecten'. Een zelfde exercitie is met terugwerkende kracht uitgevoerd voor de projectenportefeuille van 2009 om in het nieuwe stramien de voortgangsrapportage te kunnen maken.

4.2.1 Aandachtsprojecten

Overzicht

De commissie heeft in haar werkplan voor 2010 23 gebiedsregieprojecten als aandachtsprojecten benoemd. Aandachtsprojecten zijn de gebiedsregieprojecten waaraan de commissie vanuit haar verantwoordelijkheid en haar regie- en adviesfunctie extra aandacht wil besteden, ondermeer door de voortgang gedetailleerder te volgen. Dit doet zij vanwege de bestuurlijke complexiteit of de omvang en het belang van het project, en/of omdat het project zich in de opstartfase bevindt.

In veel gevallen gaat het om integrale gebiedsprojecten, die zijn opgebouwd uit diverse deelprojecten. In tabel 4.2 zijn de projecten (geclusterd) weergegeven.

Voor de meeste projecten is nog geen einddatum bepaald of mijlpalen aangegeven, dit moet in 2010 nog gebeuren. De voortgang kon dus minder goed bepaald worden.

Toelichting en analyse

Voor 2009 zijn geen concrete mijlpalen vastgelegd van bovengenoemde projecten in een werkplan. Ook is nog geen einddatum bepaald. De indicatie van de voortgang is gebaseerd op projectplanningen. Bij de meeste projecten is de voortgang goed. Het succes bij de grondverwerving bepaald wel de uiteindelijke voortgang van veel van deze projecten. In 3 projecten (Noordpolder, West-Brabantse Waterlinie en recreatieve poort Visdonk) loopt de uitvoering om verschillende redenen vertraging op.

³ In dit hoofdstuk zijn de projecten die in 2009 in uitvoering waren 'met terugwerkende kracht' in verschillende categorieën ingedeeld, conform de indeling in het *Werkplan 2010*. Voor 2009 was een dergelijke indeling er nog niet.

Tabel 4.2 Voortgang aandachtsprojecten

Project	Belangrijkste Activiteiten	Voortgang ⁴	Toelichting
Brabantse Wal			
Jagersrust/Groot Meer	- Inrichtingsplan uitgewerkt - Begroting gemaakt - grondverwerving	☺	Indien niet voldoende grond wordt verworven kan vertraging optreden in de inrichting.
Noordpolder	- Noordelijk (en zuidelijk) deel uitvoering voorbereid - Grondverwerving	☹	Zuidelijk deel uitvoering stopt i.v.m. aankoop sloot
Oudland en het laag	- inrichtingsplan opgesteld - grondverwerving	☺	Loopt
Integrale kavelruil Woensdrecht	- Plan van aanpak Fase 2 vastgesteld - subsidieaanvraag ingediend - Ruilgrond aangekocht	☺	Loopt
Life project Kriekelareduinen	- In uitvoering	☺	Loopt
Blaffert/Lindonk/Hoogerwaard	- Inrichtingsplan opgesteld - subsidieaanvraag ingediend	☺	Loopt
Cruislandse krekken	- Grondaankoop - Inrichtingsplan opgesteld	☺	Loopt, uitvoering niet eerder dan 2011
Grote en kleine Melanen	- synergie gelden binnengehaald	☺	
West-Brabantse Waterlinie	- in uitvoering - planologische procedure zorgt voor uitlopen uitvoering	☹	Er is bezwaar ingediend, daardoor is het project vertraagd.
Uitbreiding Grenspark	- voorstel uitbreiding Grenspark	☺	
Landgoed ontwikkeling Visdonk	- quick scan Adviesteam projecten	☹	Financiële middelen moeten worden gezocht
Sanering solitaire glastuinbouw Brabantse Wal	- plan sanering opgesteld - tuinders zijn benaderd - 5 glastuinders gesaneerd	☺	Loopt goed
Projecten buiten Brabantse Wal			
Noordrandmidden	- voorontwerp maatregelen Noordrandmidden - Grondverwerving	☺	Indien niet voldoende grond wordt verworven kan vertraging optreden in de inrichting.
Glastuinbouw Prinsenbeek			discussie over aanpak en inzet gemeente Breda, TOM, ZLTO en Provincie
AFC Dinteloord	- ontwerp aanpassingsplan in procedure	☺	Loopt
Buitengorzen/ Uiterwaarden Willemstad-Tonnekreek			RWS pakt dit project op binnen het KRW
Cluster k2 Steenbergse Vliet	- In uitvoering	☺	In uitvoering
Molenplaat/ Broedeiland			Bekijken of en hoe dit project kan worden opgepakt
Rietkreek	- in uitvoering	☺	Loopt
Stimuleringskader Groen blauwe diensten	- in uitvoering	☺	Loopt
Integrale aanpak beken Roosendaal	- waterschap heeft samenwerkingsovereenkomst gesloten met gemeente Roosendaal over uitvoering - grondverwerving	☺	Loopt
Glastuinbouw Etten-Leur	- in uitvoering	☺	Loopt
Fort Sabina	- quick scan Advies Team projecten - uitwerking projectvoorstel	☺	Loopt

⁴ Verklaring van de tekens: (gebruik in de kolom lettertype Wingdings, resp. shift j, shift k en shift l)

☺ uitvoering volgens planning; geplande einddatum komt niet in gevaar;

☹ uitvoering vertraagd; geplande einddatum komt (nog) niet in gevaar;

☹ uitvoering vertraagd; geplande einddatum is in gevaar.

Gebiedsjaarverslag Brabantse Delta 2009 vastgesteld door de gebiedscommissie d.d. 11 februari 2010

4.2.2 Overige gebiedsregieprojecten

In 2009 waren circa 73 overige gebiedsregieprojecten in voorbereiding en/of uitvoering. De uitvoering van deze projecten wordt minder gedetailleerd gevolgd door de gebiedscommissie dan de aandachtsprojecten.

4.3 Stimuleringsprojecten

Stimuleringsprojecten zijn projecten die over het algemeen door particulieren en/of maatschappelijke organisaties worden uitgevoerd. Het gaat daarbij veelal om projecten op het gebied van recreatie & toerisme, wonen, werken & leefbaarheid, en landschap & cultuurhistorie. Voor dergelijke projecten stellen overheden vaak stimuleringsregelingen open, zoals subsidies, voorlichting, advies of vergunningverlening. Tabel 4.4 geeft een globaal overzicht van de voortgang van de uitvoering van de stimuleringsprojecten. 27 Projecten zijn in voorbereiding en 13 in uitvoering.

5. Organisatie en financiën

5.1 Organisatie

Gebiedscommissie en bestuurlijke overlegstructuren

De Gebiedscommissie Brabantse Delta heeft in 2009 3 keer vergaderd. Waarvan 2 maal in combinatie met een excursie in het gebied. Op 11 juni gebeurde dit op Fort Sabina in de gemeente Moerdijk en op 15 oktober werd een bezoek gebracht aan het project Dal van de Molenbeek te Bergen op Zoom waarna de vergadering plaatsvond in bezoekerscentrum De Kraaienberg van Brabants Landschap.

Naast de drie reguliere vergaderingen, vond er op 26 maart 2009 een extra vergadering plaats ter bespreking van de beheerplannen van de Natura2000 gebieden Markiezaat en Brabantse Wal.

In 2009 is afscheid genomen van dhr. C. van Erp die de terreinbeheerders in de gebiedscommissie vertegenwoordigde. Aan het einde van 2009 is afscheid genomen van de voorzitter van de gebiedscommissie G. Brogtrop die na een periode van 8 jaar is afgetreden. Per 1 januari 2010 volgt de heer R. van Diessen hem op.

In 2009 zijn mevrouw W. Luyten (namens AJK), de heer H. Hieltjes (namens Waterschap Brabantse Delta), de heer E.J. van Haaften (terreinbeherende instanties) en de heer A. van Wegen (gemeente Bergen op Zoom) als nieuwe leden verwelkomt.

Samenwerkingsverband Mark-Dintel-Vliet

Op 1 april 2009 hebben dhr. H. Hieltjes van het Waterschap Brabantse Delta en de wethouders van de gemeenten Halderberge, Moerdijk en Steenbergen de intentieovereenkomst ondertekend in aanwezigheid van dhr. Brogtrop, voorzitter van de Gebiedscommissie Brabantse Delta. Waterschap Brabantse Delta gaat samen met de gemeenten Halderberge, Moerdijk en Steenbergen in het gebied Mark – Dintel – Vliet meer natuur en waterberging realiseren. Door o.a. het versterken van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden willen de partijen ook de mogelijkheden voor toerisme en recreatie versterken. In een latere fase zullen de partners ook bekijken hoe de leefbaarheid in het gebied te gaan verbeteren, samen met het versterken van de functies landbouw, wonen en werken.

Samenwerkingsverband Brabantse Wal

In de vergadering van de gebiedscommissie op 15 oktober 2010 heeft de gebiedscommissie de Toekomstschets Brabantse Wal met een nieuwe organisatiestructuur vastgesteld. Hiermee is het begin gemaakt met een intensieve structurele samenwerking tussen de gemeenten Roosendaal, Bergen op Zoom, Woensdrecht en Steenbergen, de provincie en het waterschap. In de nieuwe organisatiestructuur onder de Gebiedscommissie Brabantse Delta nemen belanghebbende zitting in het Platform Brabantse Wal en is er een bestuurlijk overleg Brabantse Wal (betalende partijen).

Uitvoeringsorganisatie

Het Ambtelijke Werkgroep heeft in 2009 3 keer vergaderd voorafgaand aan de gebiedscommissie. Het Deltakwartier heeft in 2009 10 keer vergaderd. Tot 1 juli is gebruik gemaakt van het regiokantoor van het waterschap in Heerle. Na opheffing van dit kantoor door het waterschap heeft het Regiokantoor West van de provincie in Breda als locatie gediend.

Het Streekhuis Brabantse Wal is begin 2009 van start gegaan. Het streekhuis is op donderdagen, gevestigd in het gemeentehuis van de gemeente Woensdrecht te Hoogerheide.

De projectgroep Mark-Dintel-Vliet rouleert tussen de drie gemeentehuizen en heeft in 2009 vier keer vergaderd.

Communicatie

Begin februari 2009 is een communicatieadviseur benoemd om de communicatie in de Brabantse Delta intensiever op te pakken. Vanwege diverse omstandigheden heeft betrokkene in mei 2009 zijn opdracht weer terug gegeven. Een nieuwe communicatieadviseur, mw. I. Andela, is per 1 oktober 2009 benoemd.

In 2009 zijn 3 nieuwsbrieven uitgebracht (maart, juli en november 2009).

In 2009 heeft de gebiedscommissie per gemeente in haar werkgebied een folder gemaakt met tekst en uitleg over het revitaliseringsproces en de voortgang in de betreffende gemeente. De folder maakt ook duidelijk hoeveel geld er besteed is (én nog beschikbaar is) aan projecten op het gebied van landbouw en milieu, water en bodem, natuur, wonen, werken en leefbaarheid, recreatie en toerisme en landschap en cultuurhistorie. De folder is gereed voor de gemeenten Etten-Leur, Moerdijk, Roosendaal en Bergen op Zoom en wordt via de gemeenten verspreid. De folders voor Steenbergen en Woensdrecht worden begin 2010 gedrukt. De gemeente Halderberge doet vooralsnog niet mee.

Met twee Streekcentraalbijeenkomsten op 21 april in Bergen op Zoom en 22 april in Fijnaard heeft de gebiedscommissie Brabantse Delta bewoners geïnformeerd over de voortgang van het revitaliseringsproces in de regio. Op deze avonden informeerde de gebiedscommissie met haar partners de succesvolle projecten in de vorm van een informatiemarkt met stands van de partners. Met de bijeenkomsten werd tevens beoogd voeling te houden met de streek: bezoekers konden reageren op de resultaten en eigen ideeën naar voren brengen.

Daarnaast is er veel tijd gestoken in organisatie van de Dag van Ons Brabantse Platteland op zondag 30 mei 2009. Helaas was, ondanks de inzet van alle betrokkenen, de deelname aan de georganiseerde excursies, open bedrijven en kinderactiviteiten beperkt (ca. 200 deelnemers). Deze ervaringen worden meegenomen in de organisatie van de dag in 2010.

Op 8 juli 2009 heeft de gebiedscommissie de jaarlijkse netwerkdag georganiseerd in Kruisland (gemeente Steenbergen). Hierbij werden achterbannen en betrokken bij de gebiedscommissie geïnformeerd over de uitvoering en werd een informele sfeer van gedachten te gewisselen en contacten gelegd. Tijdens de goedbezochte dag stonden dit keer het plan van het AFC te Dinteloord en de ommetjes in Kruisland op het programma.

De Brabantse Wal Dag bij Landgoed en Orangerie Mattemburgh op zondag 20 september 2009 was een groot succes. Duizenden bezoekers ontdekten het veelzijdige aanbod op de Brabantse Wal met informatie, demonstraties en leuke activiteiten. Voor jong en oud was er van alles te doen. Provincie Noord-Brabant en de vier Brabantse Wal gemeenten Bergen op Zoom, Steenbergen, Woensdrecht en Roosendaal waren de initiatiefnemers van de dag. Samen met de non-profit organisaties en ondernemers werd de Brabantse Wal goed onder de aandacht gebracht.

Als laatste werd op donderdag 19 november 2009 in Oudenbosch een thema-avond in combinatie met de afscheidsreceptie van de voorzitter Gé Brogtrop. De thema-avond had als onderwerp de participatie van burgers bij beleidsvorming en –uitvoering.

5.2 Financiën

Overzicht

Voor het jaar 2009 heeft de provincie een budget van € 300.000,- ter beschikking gesteld aan de gebiedscommissie voor kleine projecten (€ 100.000,-) en als werk- en communicatiebudget (€ 200.000,-). De verantwoording van deze gelden loopt via provincie en commissie; de commissie is zelf verantwoordelijk voor de verdeling van de gelden over verschillende activiteiten. Tabel 5.1 geeft een overzicht van de besteding van de gelden in 2009.

Tabel 5.1. Overzicht begrote en bestede gelden in 2009

Hoofdrubriek	Kostenpost	ht (€)	Besteed (€) ⁵
Kleine projecten en streekmanager			
	Kleine projecten	100.000	76.825 ⁶
	Streekmanager	35.000	28.920
			105.745

⁵ Stand van zaken op 26 november 2009

⁶ Dit is het bedrag dat beschikt is, dus de in 2009 toegezegde subsidies.

Werkbudget			
	Streekhuis/Deltakwartier	1.000	166
	Kenniscentrum, begeleiding en/of inzet studenten (stage-kosten)	25.000	5.000
	Financiële deskundigheid	5.000	
	Vergaderkosten	10.000	3.435
	Druk- en kopieerkosten	10.000	2.556
	Vorbereidingskosten projecten (projectideeën)	30.000	4.715
			15.872
Communicatie			
	Workshops, excursies, nieuwsbrieven	48.000	38.366
	Externe ondersteuning communicatie	30.000	36.308
	Interne ondersteuning communicatie (senior)	6.0000	
	Interne ondersteuning (uitvoerend)		
			74.674
Totaal			196.291

Het kennisloket is zeer onverwacht eind 2008 beëindigd. Het is niet gelukt om hiervoor in 2009 een vervangende voorziening voor te treffen. Vanaf 1 maart 2010 zal een kennismakelaar via het REWIN in worden geschakeld.

De vergaderkosten zijn beperkt gebleven omdat voornamelijk gebruik is gemaakt van door de partners beschikbaar gestelde vergaderfaciliteiten.

Bijlage 1 Projectenlijst

Projecten in voorbereiding	
Aandachtsprojecten	Aanvrager
Buitengorzen (waterberging Hollands Diep)	Staatsbosbeheer Regio Zuid
Noordrand Midden (excl. Weimeren)	Waterschap Brabantse Delta
Oudland Halstersch- en Oudlandsch Laag (excl. Halstersch Laag)	Waterschap Brabantse Delta
Molenplaat - Broedeilanden	Het Noordbrabants Landschap, Stichting
Eldersche Turfvaart	Waterschap Brabantse Delta
Glastuinbouw gebied Prinsenbeek	Gemeente Breda
Agro & Food cluster West-Brabant Dinteloord	Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij TOM
Molenbeek - Zuidelijke stadsrand fase II (Roosendaal)	Waterschap Brabantse Delta
Rissebeek	Gemeente Roosendaal
Noordpolder van Ossendrecht totaalplan (excl. deelpl 1 en 2)	Waterschap Brabantse Delta
Inrichting Jagersrust	Waterschap Brabantse Delta
Fort Sabina: Toeristische-recreatieve invulling (project 1a)	Gemeente Moerdijk
Ontwikkeling landgoed Visdonk	Gemeente Roosendaal
Inrichting landgoed hoeve Lindonk fase 1	Het Noordbrabants Landschap, Stichting
Inrichting Hoogerwaardpolder fase 2	Het Noordbrabants Landschap, Stichting
Integrale Kavelruil Woensdrecht (fase 2)	Gemeente Woensdrecht
Inrichting De Blaffert	Het Noordbrabants Landschap, Stichting
Waterland Plan van aanpak	Gemeente Steenbergen
Projecten in voorbereiding	
Overige gebiedsregieprojecten	Aanvrager
Herstel Rozenven Fase 2	Gemeente Roosendaal
Glastuinbouw doorgroeilocatie Wouwse Plantage	Gemeente Roosendaal
Groeve Boudewijn	Gemeente Woensdrecht
Natuurcompensatie plus Borchwerf 2	Gemeente Halderberge
Glastuinbouw doorgroeilocatie Heerle	Gemeente Roosendaal
Kortenhoeff Abdijlaan (faunapassage)	Staatsbosbeheer Regio Zuid
Verplaatsing Intensieve Veehouderij Halderberge	Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO)
Vernatting gebied het eiland te Huijbergen	Gemeente Woensdrecht
Samenwerkingsverband Steenbergen - Bergen op Zoom	Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO)
Molenhof	Gemeente Woensdrecht
Recreatieve poort Wouwse Plantage en omgeving	Gemeente Roosendaal
EVZ Woensdrecht	Gemeente Woensdrecht
Herinrichting bezoekerscentrum de Kraaijenberg Bergen op Zoom	Het Noordbrabants Landschap, Stichting
Activiteiten in Educatieschuur Natuurmonumenten Ossendrecht	Natuurmonumenten
Multifunctionele Dorpsaccomodatie Moerstraten	Gemeente Roosendaal
Bunkerproject Hoogerheide 2	Gemeente Woensdrecht
Groene linten langs vaarten van het bruine goud	Waterschap Brabantse Delta
Zevenbergen Noord	Gemeente Moerdijk

Gebiedsjaarverslag Brabantse Delta 2009 vastgesteld door de gebiedscommissie d.d. 11 februari 2010

Sanering glastuinbouw Brabantse Wal Overig	Provincie Noord-Brabant
Sanering glastuinbouw J.J.M. Praat	Provincie Noord-Brabant
Sanering glastuinbouw Brabantse Wal overig M. Eekeren-van Kleef	Provincie Noord-Brabant
Redoutes	Gemeente Steenberg
Inrichtingsvisie Mattemburgh	Het Noordbrabants Landschap, Stichting

Projecten in voorbereiding	
Stimuleringsprojecten	Aanvrager
Windmolens Sabinadijk (registratieproject)	Essent NV
Recreatieproject Dinteloord.	Particulieren
Landgoed Schuitvaart (registratieproject).	Particulieren
Landgoed De Bremberg (registratieproject)	Particulieren
Landgoed Groene schakel (registratieproject)	Particulieren
Landgoed De Wildert. (registratieproject)	Particulieren
Landgoed Ottermeerhoeve (registratieproject)	Particulieren
Windpark Bollendonkseweg/ Laakse Vaart (registratieproject)	Particulieren
Windpark Zwartenbergseweg (registratieproject)	Particulieren
Golfbaan 'De Hoge Vaartkant'	Particulieren
Fort Noordschans	Particulieren
Windmolen Hoevense Beemden 1 (registratieproject)	Particulieren
Landgoed Moretushoeve Steenberg (registratieproject)	Particulieren
Windmolens Hoevense Beemden 2 (registratieproject)	Particulieren
Windmolens Sabinapolder (registratieproject)	Particulieren
Windmolens Spiekestraat/Nieuwenberg (registratieproject)	Particulieren
Landgoed Standdaarbuiten-Mark-Rijksweg (registratieproject)	Particulieren
Stortplaats Slikpolder (registratieproject)	Particulieren
Windmolens Borchwerf 2 (registratieproject)	Particulieren
Forest experiences: Natuurbeleving	J.F.A.M. van Mierlo
Beleefbaar maken van verdronken dorp Polre	Stichting cultuurhistorie in west-brabant
Boek de Brabantse Wal provinciaal landschap	De Brabantse Wal, Stichting
Zijdemuseum en vlindertuin De Schans	Zijdemuseum en Vlindertuin De Schans
Rijhal Leuvensche Heide te Putte (registratieproject)	Particulieren
Nieuwbouw hal logeer- en verblijfsboerderij De Smalle Beek	Particulieren
Molenromp Standdaarbuiten	Behoud de Molen te Standdaarbuiten, Stichting
Wandelroute Kraaienberg - Kriekelaereduinen	Grenspark
Ruiterpad Staartse Duinen	Grenspark
Recreatieve site	Particulieren

Projecten in uitvoering	
Aandachtsprojecten	Aanvrager
Noordpolder van Ossendrecht deelplan 1 en 2	Waterschap Brabantse Delta
Cluster K2: Steenbergsche Vliet	Waterschap Brabantse Delta
Integrale Kavelruil Woensdrecht (fase 1)	Gemeente Woensdrecht
Herinrichting Grote en Kleine Melanen / Ganzenvijver	Waterschap Brabantse Delta

Herstel West Brabantse Waterlinie	Gemeente Bergen op Zoom
Life-project Kriekelareduinen (Hela-project)	Vereniging Natuurmonumenten s-Graveland
Gebiedspilot waterkwaliteit Rietkreek	Waterschap Brabantse Delta
Weimeren	Staatsbosbeheer Regio Zuid
Halstersch Laag	Staatsbosbeheer Regio Zuid
Integrale Kavelruil Woensdrecht Notariskosten	Gemeente Woensdrecht
Sanering glastuinbouw Brabantse Wal Noord J.J.M. Franken	Provincie Noord-Brabant
Sanering glastuinbouw Brabantse Wal Noord P.B.M. Franken	Provincie Noord-Brabant
Sanering glastuinbouw Brabantse Wal Noord C.M.H. Franken	Provincie Noord-Brabant
Sanering glastuinbouw Brabantse Wal Noord H.C.W. Augustijn	Provincie Noord-Brabant

Projecten in uitvoering

Overig gebiedsregieprojecten

	Aanvrager
Leemputten en Ranonkelven	Vereniging Natuurmonumenten Eenheid West Brabant
Stikstof op juiste peil	Waterschap Brabantse Delta
Bunkerproject Hoogerheide	Gemeente Woensdrecht
Herontwikkeling Havenfront Willemstad	Gemeente Moerdijk
Dal van de Molenbeek Bergen op Zoom	Gemeente Bergen op Zoom
Tonnekreek integrale aanpak	Waterschap Brabantse Delta
Stuifzandherstel Zurenhoek (Borgvlietse Duinen)	Het Noordbrabants Landschap, Stichting
Projectenboek dorpsontwikkeling Lepelstraat (registratieproject)	Gemeente Bergen op Zoom
Aanleg wandelpaden over agrarische gronden gem Halderberge	Gemeente Halderberge
Maritiem Verenigingsgebouw Willemstad (registratieproject).	Gemeente Moerdijk
Herstel 4 wielen Halsche Vliet	Waterschap Brabantse Delta
Herontwikkeling IDOP Heerle	Gemeente Roosendaal
Bankenplan buitengebied gemeente Woensdrecht	Gemeente Woensdrecht
Projectleiding Groene Schakel (fase 1 en 2)	Gemeente Etten-Leur
Vorbereidingskosten EVZ-projecten Roosendaal	Gemeente Roosendaal
Werk- en excursieschuur Brabantse Wal	Vereniging Natuurmonumenten Eenheid West Brabant
Kunstwerk Akkerenven	Waterschap Brabantse Delta
Waterhergebruik door ontzouting van afvalwater	Cargill BV
Sanering kleine vuilstort in natuurgebied Groote Meer (onderzoeksproject)	Vereniging Natuurmonumenten Eenheid West Brabant
Fuzzy filters bij gebiedspilot de Rietkreek	Waterschap Brabantse Delta
Panorama Brabantse Wal / werken aan de Wal	Vereniging Natuurmonumenten Eenheid West Brabant
Permanente oeverwaluwand	Gemeente Etten-Leur
Realisatie ommetje De Heen	Gemeente Steenbergen

Projecten in uitvoering

Stimuleringsprojecten

	Aanvrager
Landgoed de Vijverhoeve (registratieproject)	Particulieren
Landgoed De Vliet. (registratieproject)	Particulieren
Landgoed Breede Weel (registratieproject)	Particulieren
Landgoed Brabantse Wal (Lepelstraat) (registratieproject)	Particulieren

Gebiedsjaarverslag Brabantse Delta 2009 vastgesteld door de gebiedscommissie d.d. 11 februari 2010

Landgoed Emmahoeve (registratieproject)	Particulieren
Landgoed Westcreecke (registratieproject)	Particulieren
Herstellen cultuurhistorische waterput (landgoed Vijverhoeve)	Landgoed de Vijverhoeve
Educatieve Kinderboerderij Huijbergen	Educatieve Kinderboerderij Huijbergen
Fort de Hel	Fort de Hel, Stichting vrienden van
Waterhergebruik door ontzouting van afvalwater	Cargill BV
Schaapskudde de Zoom-Kalmthoutse heide 2009	V.o.f. Landschapsbeheer De Wassum
Landgoed Helwijk (registratieproject)	Particulieren

Afgerond	
Projectnaam	Aanvrager
Inrichting Anthoniegorzen te Willemstad akkerenven-korthoeff groene verbinding groene schakel / de woeste hoeve	Staatsbosbeheer Regio Zuid Staatsbosbeheer Regio Zuid Gemeente Etten-Leur Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) Gemeente Moerdijk
ganzen op de klei fort sabina restauratie fase 1 dorpsontwikkelingsprogramma nieuw vossemeer (registratieproject) dorpsontwikkelingsprogramma welberg (opstellen) Dorpsontwikkelingsprogramma De Heen (registratieproject) Landschapsecologische zone Groene Schakel molenbeek - zuidelijke stadsrand fase I (roosendaal) Rietkreek vispassage aalskreek Herdenkingsbos Visdonk (registratieproject) aanleg golfoefenaccomodatie akkermans (registratieproject) Ontwikkeling wellness-producten Brabantse Wal. Windmolens St. Antoinedijk (registratieproject) themaroutes woensdrecht (registratieproject) Leursche Haven - Krijtenburgse polder Aanleg retentiegebied Groene Woud Oudenbosch Dorpsontwikkelingsprogramma Kruisland - opstellen (registratieproject) Landelijke Routenetwerk Fietsen 2008 Multifunctionele woonzorgaccommodatie De Zwanenhoeve Ontwikkeling aspergesteekmachine Zorgboerderij De Stek (realisatie op agrarisch bedrijf) Landelijk Routenetwerk Wandelen, Werkplan 2008 streekmanager 2008 project west-top Brabantse Delta verbinding Steertse Heide / Groote Meer (onderzoeksproject) museumwoonhuis Meeshoeve Oud Gastel Kunstwerk Akkerenven Plaatsing schuilhut/geitenstal Kortenhoeff/Abdijlaan Albano. Natuurpark Het Bossche Laag fase 1 Bieskensloop Kreekreconstructie Hogerwaardpolder Gebiedsjaarverslag Brabantse Delta 2009 vastgesteld door de gebiedscommissie d.d. 11 februari 2010	Gemeente Steenbergen Gemeente Steenbergen Gemeente Steenbergen Gemeente Etten-Leur Gemeente Roosendaal Waterschap Brabantse Delta Waterschap Brabantse Delta Gemeente Roosendaal Particulieren Particulieren Particulieren Gemeente Woensdrecht Waterschap Brabantse Delta Gemeente Halderberge Gemeente Steenbergen Landelijk Fietsplatform, Stichting Woningbouw Zevenbergen, Stichting Telersvereniging Brabantse Wal Asperges% Vos Groente en Boomkwekerijen VOF Wandelplatform-Law, Stichting N.V. Rewin West-Brabant Grenspark C.W.M. Antens Waterschap Brabantse Delta Staatsbosbeheer Regio Zuid Waterschap Brabantse Delta Waterschap Brabantse Delta Het Noordbrabants Landschap, Stichting

Waterwinning Mondaf	Brabant Water NV
Waterwinning zuidrand Roosendaal	Brabant Water NV
Cruislandse Kreken 1	Waterschap Brabantse Delta
Verbindingszone Kortenhoeff eerste fase	Staatsbosbeheer Regio Zuid
Bleekloop fase 1	Waterschap Brabantse Delta
Westflank Roosendaal	Gemeente Roosendaal
Agger/Kapitale Uitwatering - A4	Rijkswaterstaat Noord-Brabant
Kibbelvaart - A58	Rijkswaterstaat Noord-Brabant
Slikpolder/Keense Gorzen - A17	Rijkswaterstaat Noord-Brabant
Akkerenvan (Kortenhoeff)	Staatsbosbeheer Regio Zuid
Herstel Griendkeet Buitengorzen	Staatsbosbeheer Regio Zuid
Moretusbos fase 1	Staatsbosbeheer Regio Zuid
Herstel Bovensluis	Waterschap Brabantse Delta
Paardenmelkerij De Edelweiss	M.J.C. Jochems-Godrie
Dijk van een landschap	Het Noordbrabants Landschap, Stichting
Dorpsontwikkelingsplannen Moerdijk	Gemeente Moerdijk
De weg van het ei	Particulieren
Fietspad langs de Zoom	Gemeente Roosendaal
Multifunctioneel centrum Fijnaart	Gemeente Moerdijk
Herstructurering glastuinbouw Etten-Leur (planvorming)	Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO)
Blaffert 1	Waterschap Brabantse Delta
Aanpassing boezem gemaal De Ever	Waterschap Brabantse Delta
Dorpsontwikkelingsplan Dinteloord (registratieproject)	Gemeente Steenbergen
Land in Zicht Brabantse Wal	Brabantse Milieufederatie
Glastuinbouw Langeweg/Spiepolder	Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO)
Aanleg parkeerplaats Mattemburgh	Het Noordbrabants Landschap, Stichting
Natuurpark Het Bossche Laag fase 2 (Albano)	Waterschap Brabantse Delta
Mariakreek fase 1	Waterschap Brabantse Delta
MGN-4-Wandelroute knooppuntensysteem	SES West-Brabant
Aardkundige wandelroute Brabantse Wal	Particulieren
Actualiseren bezoekerskaart en gedragskaart Grenspark	Grenspark
Zorgboerderij De Stek (verbeteren opvang cliënten en aanleg dierenverblijf)	Vos Groente en Boomkwekerijen VOF
Ommetje Kruisland	Gemeente Steenbergen
Recreatieve bewegwijzering gemeente Steenbergen	Gemeente Steenbergen
Ureninzet SDP 2008	Stuurgroep Dynamisch Platteland
Bestedingenplan 2008, Nat.Park De Zoom-Kalmthoutse Heide	Belgisch Nederlands Grens Overleg regio Antwerpen
Kapelthermen Huijbergen planvorming	Mierlo, J. van
Fietsroute wielershistorie gemeente Woensdrecht	Gemeente Woensdrecht
Digitale informatiezuilen buiten de kern van de gemeente Steenbergen	Gemeente Steenbergen
Mountainbikeroutes Roosendaal - Rucphen	Gemeente Roosendaal
Verlichting kerk Wouwse Plantage	bewonersplatform wouwse plantage, Stichting
Demonstratie en introductie sleepdoek in beheersgebied	Waterschap Brabantse Delta
Gebiedsjaarverslag Brabantse Delta 2009 vastgesteld door de gebiedscommissie d.d. 11 februari 2010	

Brabantse Delta

Sanering Glastuinbouw Brabantse Wal Overig A.L. Nuijten	Glastuinbouwbedrijf A.I. Nuijten Dienst Landelijk Gebied-Regio Zuid, Tilburg
Recreatiezonering (onderzoeksproject)	Particulieren
Paardenfokkerij Roosendaal	Particulieren
Akkermans Leisure en Golf	Particulieren
Paradise Health Centre	Particulieren
Bouwbedrijf gebroeders Dingemans	Particulieren
't Winkelmandje	Particulieren
Begrazing openbaar groen in Moerdijk	Particulieren
Herstart kadoshop Dit en Dat te Zevenbergen	Particulieren
JR's Kitchen feestzaal Putte	Particulieren
Fotografie Nick Franken	Particulieren
Kledingzaak Stockholm Fashion	Particulieren
Sluis Heensedijk te De Heen	Gemeente Steenbergen
Kunstwerk Verdronken Dorpen Bergen op Zoom	Waterschap Brabantse Delta
Aankoop ng Mattemburgh 81368/025R	Het Noordbrabants Landschap, Stichting
Opstellen idops gem. Moerdijk (excl. Fijnaart en Moerdijk) - 1e tranche	Gemeente Moerdijk
Sanering glastuinbouw Brabantse Wal Noord W.P.M. Franken	Provincie Noord-Brabant
Sanering glastuinbouw Brabantse Wal Noord P.T.C.. Franken	Provincie Noord-Brabant
Sanering glastuinbouw Brabantse Wal overig H.M. Paulus Halsteren	Provincie Noord-Brabant
Herinrichting Lange Water	Waterschap Brabantse Delta